

Τ.Ε.Ι. ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ ΤΟ 2009»

Φοιτητές :

Στέφανος Στεφάνου 9309 ΠΤΒ

Αριστέα Ζερβαντωνάκη 8526 ΠΤΖ

Μάριος Ζαννέτος 9193 ΠΤΓ

Επιβλέπων :

Αναπληρωτής Καθηγητής Θεόδωρος Β. Σταματόπουλος

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΜΑΙΟΣ 2014

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	
ΟΙ ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥΣ	
1 Γενικά για τη φορολογική πολιτική.....	9
1.1 Ορισμός του φόρου-Κατηγορίες φόρων.....	11
1.2 Άμεσοι και έμμεσοι φόροι.....	12
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	
ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ	
2.1 Γενικές Παρατηρήσεις.....	15
2.2 Η θεωρία του ανταλλάγματος.....	16
2.3 Η θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας.....	17
2.4 Δείκτες φοροδοτικής ικανότητας.....	18
2.5 Άμεσοι ή έμμεσοι φόροι;.....	27
2.6 Προοδευτικοί, αναλογικοί και αντίστροφα προοδευτικοί φόροι. Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα.....	28
2.7 Η θεωρία του Λαφφέρ.....	29
2.8 Η γραμμική φορολόγηση.....	32

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

3.1 Γενική θεώρηση.....	34
3.2 Σύγκριση των φορολογικών συστημάτων Ελλάδας και χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	36
3.3 Οι φορολογικοί συντελεστές στην Ελλάδα και στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	39

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ ΤΟ 2009

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

4.1 Γενική θεώρηση.....	46
4.2 Οι φορολογικές επιβαρύνσεις της περιόδου 2010-2013.....	48
4.3 Η διάρθρωση των φορολογικών εσόδων κατά πηγή.....	50
4.4 Η αύξηση της φορολογίας εισοδήματος φυσικών προσώπων στην περίοδο 2010-2014.....	53
4.5 Η κατανομή του εισοδήματος ανά κατηγορίες στην Ελλάδα.....	59
4.6 Οι επιπτώσεις της αύξησης των έμμεσων φόρων στο βιοτικό επίπεδο των πολιτών. Η περίπτωση της αύξησης του ειδικού φόρου κατανάλωσης στο πετρέλαιο θέρμανσης.....	67
4.7 Γενική θεώρηση της Εισοδηματικής Ανισότητας.....	70
4.8 Οι δείκτες της εισοδηματικής ανισότητας.....	71
4.9 Ο δείκτης Gini.....	72
4.10 Ο δείκτης S80 / S20.....	74
4.11 Οι δείκτες φτώχειας.....	76

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	80

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ.....	83

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Πλησιάζοντας προς το τέλος της φοίτησης στο τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του Τ.Ε.Ι Κρήτης, οφείλουμε να σημειώσουμε ότι χάρις στις γνώσεις και τις εμπειρίες που αποκτήσαμε, αισθανόμαστε ότι κλείνουμε ένα σημαντικό κύκλο της ζωής μας και ετοιμαζόμαστε να ανοίξουμε ένα άλλο με την ένταξή μας στην αγορά εργασίας. Στα χρόνια που πέρασαν η βοήθεια και η στήριξη όλη της κοινότητας, των καθηγητών του διδακτικού προσωπικού αλλά και όλων των εργαζομένων στο Τ.Ε.Ι Κρήτης που υπήρξε καθοριστική.

Τους ευχαριστούμε θερμά. Όπως και τις οικογένειές μας που στάθηκαν και συνεχίζουν να βρίσκονται δίπλα μας, ηθικά και οικονομικά σε πολύ δύσκολες εποχές.

Ιδιαίτερα ευχαριστούμε τον καθηγητή κ. Θεόδωρο Σταματόπουλο, με τον οποίο συνεργαστήκαμε για τη συγγραφή της πτυχιακής εργασίας αλλά και όλους τους συμφοιτητές και τις συμφοιτήτριές μας, με τους οποίους είχαμε την ευκαιρία να γνωριστούμε και να μοιραστούμε αγωνίες αλλά και την προσδοκία ότι η νέα γενιά μπορεί να τα καταφέρει.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ο ρόλος της φορολογικής πολιτικής στην αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος έχει αποδειχτεί ιστορικά σε παγκόσμιο επίπεδο.

Από την εποχή της αρχαιότητας, έως το Μεσαίωνα, τη βιομηχανική επανάσταση, αλλά και τις ημέρες μας, το κράτος με τη φορολογική πολιτική του, σε σημαντικό βαθμό, παρεμβαίνει στην αναδιανομή του εθνικού εισοδήματος και επηρεάζει το βιοτικό επίπεδο των πολιτών.

Κατά την άποψή μας, η παρούσα εργασία που εξετάζει τη φορολογική πολιτική στη χώρα μας μετά το 2009 και τις συνέπειές της στην αναδιανομή του εισοδήματος παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω της χρονικής συγκυρίας και της πρωτοφανούς κρίσης, την οποία διέρχεται η Ελλάδα και η κοινωνία στο σύνολό της.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποτελεί προϊόν ομαδικής προσπάθειας των φοιτητών Στέφανου Στεφάνου, Αριστέας Ζαρβαντωνάκη και Μάριου Ζανέττου, υπό την επιμέλεια του Αναπληρωτή Καθηγητή του Τ.Ε.Ι. Κρήτης κ. Θεόδωρου Σταματόπουλου.

Ο Μάριος Ζανέτος επιμελήθηκε την Εισαγωγή, το Κεφάλαιο 1 «Οι φόροι και οι διακρίσεις τους» και τα Συμπεράσματα.

Η Αριστέα Ζαρβαντωνάκη επιμελήθηκε το Κεφάλαιο 2 «Φορολογικές Θεωρητικές Προσεγγίσεις» και το Κεφάλαιο 3 «Το Ελληνικό Φορολογικό Σύστημα».

Ο Στέφανος Στεφάνου επιμελήθηκε το Κεφάλαιο 4 «Η Φορολογική Πολιτική στην Ελλάδα Μετά το 2009 και οι Επιπτώσεις στην Αναδιανομή Εισοδήματος» τη βιβλιογραφία και τις πηγές και το σχεδιασμό της συνολικής παρουσίασης της εργασίας.

Για την εκπόνηση της μελέτης, χρησιμοποιήθηκε ευρεία βιβλιογραφία, αλλά και εγχώριες και διεθνείς πηγές άντλησης στοιχείων, όπως για παράδειγμα:

- Απολογιστικά στοιχεία των φορολογικών εσόδων του Τακτικού Προϋπολογισμού του Κράτους στην περίοδο 2009-2013.
- Στατιστικά στοιχεία φορολογικών δεδομένων της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων των Οικονομικών Ετών 2009, 2010 και 2011, τα οποία ομαδοποιήθηκαν με στόχο να εξαχθούν συμπεράσματα για την κατανομή, ανά κατηγορίες, του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων (επισημαίνεται ότι η μη δημοσιοποίηση στοιχείων για τις δηλώσεις φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων των οικονομικών ετών 2012 και 2013, αποτέλεσε τη μεγαλύτερη δυσκολία για την εξαγωγή επικαιροποιημένων και αδιαμφισβήτητων συμπερασμάτων για την παρούσα μελέτη).
- Την εξέλιξη της κλίμακας φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων των Οικονομικών Ετών 2010-2014.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να καταδειχθεί η επίδραση της φορολογικής πολιτικής στην αναδιανομή του εισοδήματος με έμφαση στην περίπτωση της Ελλάδας μετά το 2009 και την είσοδο της χώρας στην εποχή των Μνημονίων.

Επιχειρείται να απαντηθεί το ερώτημα εάν και κατά πόσο η φορολογική πολιτική της περιόδου 2010-2013 (που συνεχίζεται και το 2014) συμβάλλει στην έξοδο από την οικονομική κρίση, αλλά και συμβαδίζει με μια αποτελεσματική οικονομική πολιτική που συνδυάζει την οικονομική μεγέθυνση (αύξηση του εθνικού εισοδήματος) με την κοινωνική συνοχή και ευημερία (μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων, παροχή ευκαιριών στους πολίτες, συνεχή βελτίωση των δεικτών του πληθυσμού που χει κάρω από τα όρια της φτώχειας).

Στο Κεφάλαιο 1 θα αναφερθούμε στον ορισμό του φόρου, στη διάκριση άμεσων-έμμεσων φόρων και στα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματά τους, σύμφωνα με τις απόψεις των βασικών οικονομικών σχολών.

Στο Κεφάλαιο 2 θα αναλυθούν οι βασικές φορολογικές θεωρίες και η έννοια της φοροδοτικής ικανότητας και θα παρουσιαστούν οι έννοιες της προοδευτικής, της αναλογικής και της αντιστρόφως προοδευτικής φορολογίας, καθώς και οι συνέπειές τους στην αναδιανομή του εισοδήματος.

Στο Κεφάλαιο 3 θα παρουσιαστεί συνοπτικά η εξέλιξη του φορολογικού συστήματος στην Ελλάδα και η σύγκρισή του με τα αντίστοιχα φορολογικά συστήματα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο Κεφάλαιο 4 θα αποτυπωθεί με αναλυτικά στοιχεία και πίνακες η φορολογική πολιτική στη χώρα μας, μετά το 2009, και οι συνέπειές της στην αναδιανομή του εισοδήματος μεταξύ των εισοδηματικών κατηγοριών του πληθυσμού. Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί η πορεία των πλέον αποδεκτών, διεθνών δεκτών εισοδηματικής ανισότητας Gini και S80/S20, στην Ελλάδα και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης προ και μετά το 2009.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η φορολογική πολιτική αποτελεί εδώ και δεκαετίες για τις χώρες του Ο.Ο.Σ.Α σημαντικό πεδίο για την άσκηση οικονομικής και κυρίως δημοσιονομικής πολιτικής.

Η μελέτη των διαθέσιμων ιστορικών στοιχείων, διαχρονικά, αναδεικνύει σοβαρές διαφορές στη φορολογική πολιτική και γενικότερα στα φορολογικά διαστήματα μεταξύ των 34 χωρών-μελών του Ο.Ο.Σ.Α.

Εξίσου εντυπωσιακές είναι οι διαφορές στα φορολογικά συστήματα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε μεγάλο βαθμό, οι διαφορές στα φορολογικά συστήματα μεταξύ των χωρών οφείλονται σε ιστορικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς λόγους.

Για παράδειγμα, παραδοσιακά, οι Σκανδιναβικές χώρες για πολλά χρόνια διατηρούν υψηλούς φορολογικούς συντελεστές φορολογίας εισοδήματος, με αποτέλεσμα οι άμεσοι φόροι να αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό στο σύνολο των φορολογικών εσόδων.

Αντιθέτως, στην Ελλάδα, το μεγαλύτερο ποσοστό των φορολογικών εσόδων προερχόταν και συνεχίζει να προέρχεται από τους φόρους επί των συναλλαγών, δηλαδή από τους εμμέσους φόρους.

Οι απόψεις των οικονομολόγων για την ενδεδειγμένη φορολογική πολιτική ποικίλουν και συχνά διαφοροποιούνται με βάση τις επί μέρους προσεγγίσεις.

Στην Ελλάδα, μετά το 2010, όσο ποτέ άλλοτε, η φορολογική πολιτική είναι προσαρμοσμένη στους γενικότερους δημοσιονομικούς στόχους. Η Ελλάδα, είναι η πρώτη χώρα που εντάχθηκε τον Μάιο του 2010 στο Μηχανισμό Στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (Δ.Ν.Τ) και εφαρμόζει έκτοτε, υπό αυστηρό καθεστώς διεθνούς οικονομικού ελέγχου, το πιο εκτεταμένο πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης από το 1957.

Στην περίοδο 2010-2013, η μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος και η μετατροπή του τεράστιου πρωτογενούς ελλείμματος του Γενικού Προϋπολογισμού (24,3 δις ευρώ το 2009) σε πλεόνασμα του 2013, ενώ εν πολλοίς στηρίχθηκε στην επιβολή δεκάδων νέων φορολογικών επιβαρύνσεων.

Οι φορολογικές επιβαρύνσεις που επιβλήθηκαν τόσο στο επίπεδο της άμεσης όσο και της έμμεσης φορολογίας, είχαν σοβαρές επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα και στο βιοτικό επίπεδο των πολιτών.

Η ύφεση των τελευταίων ετών με κύρια χαρακτηριστικά τη δραματικά συρρίκνωση του Α.Ε.Π, τη σημαντική πτώση του όγκου και του τζίρου λιανικών πωλήσεων και τη ραγδαία αύξηση της ανεργίας, περιόρισε σημαντικά τη δυνητική φορολογική βάση της οικονομίας αλλά και τη φοροδοτική ικανότητα φυσικών και νομικών προσώπων.

Επιπρόσθετα, η φορολογική πολιτική της τελευταίας τετραετίας είχε (σε συνδυασμό με τη σημαντική μείωση των εισοδημάτων) ως συνέπεια τη δραματική συρρίκνωση παραδοσιακών κλάδων της Ελληνικής οικονομίας, όπως οι αγορές ακινήτων, αυτοκινήτων και πετρελαιοειδών, οι οποίες, ωστόσο, μέχρι το 2010 «συντηρούσαν» εκατοντάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας.

Αναμφισβήτητα και διαχρονικά η φορολογική πολιτική αποτελεί βασικό (αν όχι το μοναδικό) μοχλό για την αναδιανομή του εισοδήματος. Στην Ελλάδα, η φορολογική πολιτική της τελευταίας τετραετίας, απολύτως εναρμονισμένη με την περιοριστική δημοσιονομική πολιτική, συνέβαλε σημαντικά σε συνδυασμό με τη μείωση των εισοδημάτων και την αύξηση της ανεργίας στην επιδείνωση των δεικτών εισοδηματικής ανισότητας μεταξύ των διαφόρων κατηγοριών του πληθυσμού, αποδυναμώνοντας την κοινωνική συνοχή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΟΙ ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΟΥΣ

1. ΓΕΝΙΚΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Από αρχαιοτάτων χρόνων, η φορολογική πολιτική αποσκοπούσε κυρίως στην εξασφάλιση των αναγκών των πόρων που θα επέτρεπε στην κρατική οντότητα να χρηματοδοτεί τις ανάγκες της σε δαπάνες όπως είναι οι δαπάνες για την άμυνα και την ασφάλεια, η κατασκευή έργων υποδομής η εξωραϊσμού (ναοί, μνημεία, αγάλματα κ.λπ.).

Με την πάροδο του χρόνου και τη δημιουργία των σύγχρονων κρατών, η δημοσιονομική πολιτική γενικότερα και η φορολογική πολιτική ειδικότερα απέκτησαν πιο σύνθετα χαρακτηριστικά.

Παρ' όλα αυτά η φιλοσοφία στη δημοσιονομική διαχείριση της Αρχαίας Αθήνας και των σύγχρονων ανεπτυγμένων χωρών εξακολουθούν να έχουν πολλά κοινά χαρακτηριστικά.

Ένα από τα σημαντικότερα βιβλία που έχουν γραφεί και από τα οποία αντλούμε στοιχεία για τη δημοσιονομική πολιτική της Αρχαίας Ελλάδας είναι η δίτομη «Ιστορία της Ελληνικής Δημόσιας Οικονομίας» του Ακαδημαϊκού Ανδρέα Ανδρεάδη (1876 -1936).

Σε αυτό ο Ανδρεάδης, αφού επισημαίνει και προσυπογράφει τη ρήση του Ξενοφώντα (τον 4^ο αιώνα πχ) ότι **«τα υγιή οικονομικά κάνουν την καλή πολιτική»** κάνει διεξοδική αναφορά στα οικονομικά της Αθηναϊκής Δημοκρατίας.

Επισημαίνει ότι η οικονομική πολιτική των Αθηναίων ήταν στενά συνδεδεμένη με τη φιλόδοξη πολιτική που ακολουθούσαν τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

Στην εποχή της μέγιστης ακμής της, η Αρχαία Αθήνα είχε εκτεταμένο προϋπολογισμό και υψηλές δημόσιες δαπάνες. Σημαντικό μέρος τους αφορούσε τη συντήρηση ενός αξιόμαχου στρατού που εμπλεκόταν σε μακροχρόνιες εκστρατείες εντός και εκτός του Ελλαδικού χώρου. Ωστόσο σημαντικές δαπάνες γίνονταν και για τη παιδεία και την προστασία των κοινωνικά αδυνάτων.

Στην κάλυψη των δαπανών αυτών, συμμετείχαν όλοι οι πολίτες με τη καταβολή τακτικών και έκτακτων φόρων που γέμιζαν τα ταμεία του Δήμου και εξασφάλιζαν περίπου ισοσκελισμένη δημοσιονομική διαχείριση. Εκτός όμως από τους φόρους που κατέβαλαν όλοι οι πολίτες, φόροι και τέλη επιβάλλονταν και στις συναλλαγές και στο εμπόριο με τις άλλες πόλεις.

Αυτή ήταν η πρώτη μορφή έμμεσων φόρων.

Στη σύγχρονη εποχή, παρά τις επί μέρους διαφορές, οι βασικές αρχές παραμένουν οι ίδιες. Τα κράτη επιβάλλουν φόρους για να καλύψουν τις δημόσιες δαπάνες τους.

Βεβαίως, τόσο η δημοσιονομική, όσο και η φορολογική πολιτική έχουν κάπως διαφορετικά χαρακτηριστικά.

Ιδιαίτερα στα τελευταία 20-25 χρόνια που η παγκοσμιοποίηση και η ένταξη των εθνικών οικονομιών στο διεθνοποιημένο και πιο ομογενοποιημένο οικονομικό σύστημα, η δημοσιονομική και η φορολογική πολιτική οποιαδήποτε χώρας οφείλει να λαμβάνει υπ' όψη της πολλές διαστάσεις.

Γενικά, αποτελεί αξίωμα ότι η φορολογική πολιτική επηρεάζει καθοριστικά:

- Τη δημοσιονομική πολιτική και τα αποτελέσματά της, καθώς στις σύγχρονες οικονομίες τα φορολογικά έσοδα αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των δημοσίων εσόδων και τη βασική πηγή χρηματοδότησης των δημοσίων δαπανών.
- Την οικονομική αποτελεσματικότητα, στο βαθμό που μέσω της φορολογίας μεταφέρονται οικονομικοί πόροι και εισόδημα από εισοδηματικές κατηγορίες του πληθυσμού σε κάποιες άλλες (πχ μέσω της προοδευτικής φορολογίας εισοδήματος μεταφέρονται οικονομικοί πόροι από τους εισοδηματικά ισχυρότερους πολίτες στους εισοδηματικά ασθενέστερους).
- Το επίπεδο της οικονομικής ανάπτυξης, καθώς όταν όλοι οι άλλοι σημαντικοί παράγοντες είναι ίδιοι (πχ συνθήκες πολιτικής και οικονομικής σταθερότητας, εργασιακές σχέσεις, μορφωτικό επίπεδο εργαζομένων), οι επενδυτές στο σύγχρονο διεθνοποιημένο περιβάλλον προτιμούν χώρες με σταθερό φορολογικό σύστημα και όχι υψηλούς φορολογικούς συντελεστές.
- Την εμπέδωση της κοινωνικής συνοχής, δεδομένου ότι στις σύγχρονες και ανοικτές δημοκρατικές κοινωνίες, έχει επικρατήσει η άποψη ότι η κατανομή των φορολογικών βαρών πρέπει να γίνεται με βάση τα πραγματικά εισοδήματα των πολιτών και τη φοροδοτική τους ικανότητα.
- Τη συμπεριφορά και τις επιλογές του ατόμου, όσον αφορά τη κατανάλωση, την αποταμίευση, την επένδυση, την προσφορά εργασίας και τη φοροαποφυγή ή την φοροδιαφυγή (π.χ. η φορολογική επιβάρυνση αποτελεί σημαντικό παράγοντα στην επιλογή οποιουδήποτε πολίτη για την τοποθέτηση των κεφαλαίων του σε προθεσμιακό τραπεζικό λογαριασμό, σε ομόλογα και μετοχές ή στην αγορά ακινήτου ή ενός πολυτελούς μεγάλου κυβισμού αυτοκινήτου).

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ-ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΦΟΡΩΝ

Σύμφωνα με τον Γάλλο Ακαδημαϊκό Gaston Jeje **«ο φόρος είναι η αναγκαστική χρηματική παροχή των ιδιωτών προς το κράτος χωρίς ειδικό αντάλλαγμα με σκοπό τη κάλυψη των δημοσίων δαπανών».**

Ουσιαστικά το κράτος μονομερώς (δίχως να ρωτήσει τους πολίτες) επιβάλλει φόρους χωρίς να είναι υποχρεωμένο να τους παρέχει με τη σειρά του ειδικό αντάλλαγμα (αντιπαροχή).

Στην πραγματικότητα, με τη φορολογία το κράτος παρεμβαίνει στη κατανομή διαθέσιμων οικονομικών πόρων με βάση τον προγραμματισμό και τους στόχους του.

Σύμφωνα με τις παραλλαγές της κλασικής θεωρίας το κράτος με τη φορολογική πολιτική μπορεί να παρεμβαίνει στις διάφορες φάσεις του οικονομικού κύκλου.

Όταν επικρατούν μεσιακές συνθήκες και μείωση της ρευστότητας, τα σύγχρονα κράτη πρέπει να μειώνουν τη φορολογία για να αυξήσουν το διαθέσιμο εισόδημα των πολιτών, ενθαρρύνοντας την κατανάλωση και τις επενδύσεις. Με τον τρόπο αυτό, σύμφωνα με την κλασική θεωρία, η οικονομία επανέρχεται σε αναπτυξιακή τροχιά.

Αντιθέτως, όταν επικρατούν συνθήκες υπερθέρμανσης της οικονομίας, το κράτος και με σκοπό την αποφυγή πληθωριστικών πιέσεων, πρέπει να μειώνει τις κρατικές δαπάνες και να αυξάνει τη φορολογική επιβάρυνση των πολιτών, με σκοπό να περιορίσει τη ρευστότητα της οικονομίας και το διαθέσιμο εισόδημά τους. Αποτελεί αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι τα κράτη σε ειρηνικές εποχές και υπό κανονικές συνθήκες χρησιμοποιούν τη φορολογική πολιτική κυρίως για την επίτευξη της άριστης κατανομής των εθνικών οικονομικών πόρων. Για παράδειγμα, με την προοδευτική φορολογία εισοδήματος, το κράτος φορολογεί βαρύτερα τις ισχυρότερες εισοδηματικές τάξεις, μεταφέροντας πόρους στους ασθενέστερους και μειώνοντας την ανισοκατανομή του εθνικού εισοδήματος.

Ωστόσο, στη σύγχρονη εποχή, ο διεθνής φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των χωρών και η ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων, περιορίζουν σημαντικά τις δυνατότητές τους να εφαρμόζουν αυτόνομες φορολογικές πολιτικές.

1.2 ΑΜΕΣΟΙ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ

Η βασική (αν και όχι μοναδική) διάκριση των φόρων είναι σε άμεσους και έμμεσους.

Άμεσοι φόροι είναι εκείνοι που καταβάλλονται απ' ευθείας από τους πολίτες και τις επιχειρήσεις προς το κράτος και επιβάλλονται με βάση το εισόδημα και την περιουσιακή τους κατάσταση. Οι Έμμεσοι φόροι είναι εκείνοι που επιβάλλονται στις συναλλαγές αγαθών και υπηρεσιών όλων των πολιτών αναλογικά με τη κατανάλωση και καταβάλλονται στο κράτος έμμεσα και όχι απ' ευθείας.

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Σύστημα Λογαριασμών (ESA 95) οι άμεσοι φόροι ορίζονται ως το άθροισμα των εξής κατηγοριών φόρων:

- A) Φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων (πολιτών)
- B) Φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων (επιχειρήσεων)
- Γ) Φόροι περιουσίας (π.χ. μεγάλη ακίνητη περιουσία)
- Δ) Φόροι μερισμάτων κ.λπ.

Οι έμμεσοι φόροι (βάσει του E.S.A 95) ορίζονται ως το άθροισμα των παρακάτω κατηγοριών φόρων:

- A) Φ.Π.Α.
- B) Ειδικοί φόροι κατανάλωσης (ειδικοί φόροι σε καύσιμα, καπνικά προϊόντα, ποτά).
- Γ) Δασμοί επί των εισαγωγών κ.λπ.

Παραδοσιακά στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στις ισχυρότερες οικονομικά χώρες το μεγαλύτερο μέρος των φορολογικών εσόδων προέρχεται από την άμεση φορολογία (Σκανδιναβικές χώρες, Γερμανία, Αυστρία, Ολλανδία, Βέλγιο κ.λπ.) ενώ το αντίθετο συμβαίνει με τις ασθενέστερες οικονομικά χώρες πού οι έμμεσοι φόροι κυριαρχούν στο σύνολο των φορολογικών εσόδων (Πορτογαλία, Σλοβενία, Ουγγαρία, Πολωνία, Ελλάδα).

Στη κατηγορία αυτή ανήκει και το Ηνωμένο Βασίλειο, αλλά αυτό οφείλεται σε λόγους που σχετίζονται και τη μείωση των φορολογικών συντελεστών στη φορολογία εισοδήματος από τα μέσα της δεκαετίας του 1980.

Σε επόμενο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η σύγκριση των άμεσων/έμμεσων φόρων στην Ελλάδα και στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αλλά και οι μεταβολές των τελευταίων ετών στην Ελλάδα που οδήγησαν στην αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των άμεσων φόρων στα συνολικά φορολογικά έσοδα, λόγω κυρίως της αύξησης των φόρων στα ακίνητα (Ε.Ε.Τ.Η.Δ.Ε και φόρος μεγάλης ακίνητης περιουσίας). ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΩΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ

Κατά καιρούς, οι διάφορες σχολές οικονομολόγων έχουν πάρει, κατά περίπτωση, θέση υπέρ των άμεσων ή των έμμεσων φόρων. Η κάθε πλευρά έχει αναπτύξει την επιχειρηματολογία της επάνω στο ζήτημα αυτό.

Τα τελευταία χρόνια έχει κερδίσει έδαφος η άποψη ότι η υψηλή φορολογία δεν οδηγεί κατ' ανάγκη σε αύξηση των φορολογικών εσόδων. Επιπλέον στην εποχή της παγκοσμιοποίησης ο φορολογικός ανταγωνισμός μεταξύ των χωρών αποσκοπεί στην προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων, ενώ η ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων έχει μειώσει την πραγματική ισχύ των χωρών να επιβάλουν φόρους στους πολίτες και στις επιχειρήσεις τους.

Ως παράδειγμα, επισημαίνεται, ότι οι χαμηλοί φορολογικοί συντελεστές επί των επιχειρήσεων στην Ιρλανδία, οδήγησε στην εισροή τεράστιων επενδυτικών κεφαλαίων από τις Η.Π.Α και τις Ευρωπαϊκές στη δεκαετία του 1990 και του 2000.

Όπως επίσης ότι πριν τα τελευταία χρόνια, χιλιάδες ελληνικές επιχειρήσεις εγκαταστάθηκαν σε γειτονικές χώρες με πολύ χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές εισοδήματος (πχ η Βουλγαρία). Βεβαίως αυτό δεν ήταν το μοναδικό κριτήριο. Το χαμηλό επίπεδο των αμοιβών των εργαζομένων και οι μειωμένες ασφαλιστικές εισφορές αποτέλεσαν εξ ίσου καθοριστικούς παράγοντες με τα συγκριτικά φορολογικά οφέλη στις χώρες αυτές.

Συνοπτικά, τα πλεονεκτήματα υπέρ του ισχυρότερου ρόλου της άμεσης φορολογίας:

Α) Είναι γενικότερα αποδεκτό ότι λόγω του προοδευτικού της χαρακτήρα η άμεση φορολογία είναι πιο δίκαιη, διότι οι ισχυρότεροι εισοδηματικά πολίτες καταβάλουν υψηλότερους φόρους και έχουν μεγαλύτερη φορολογική επιβάρυνση από τους ασθενέστερους. Κατά συνέπεια η άμεση φορολογία έχει αναδιανεμητικό ρόλο στη κατανομή του εισοδήματος.

Β) Επιβαρύνονται περισσότερο πολίτες και επιχειρήσεις με υψηλή περιουσία (πχ ακίνητα) που συνήθως εμφανίζει μεγάλες υπεραξίες (π.χ. η αύξηση των τιμών των ακινήτων στην Ελλάδα στην περίοδο 1990-2008).

Γ) Παρέχεται η δυνατότητα στο κράτος εφ' όσον εισπράττει υψηλούς φόρους από τους ισχυρούς να μην φορολογεί καθόλου τους πολίτες με πολύ χαμηλά εισοδήματα (στην Ελλάδα μέχρι την εφαρμογή του Μνημονίου υπήρχε αφορολόγητο όριο 12.000 ευρώ για μισθωτούς και συνταξιούχους). Όσοι υποστηρίζουν την επιβολή υψηλών άμεσων φόρων επισημαίνουν αντίστροφα ότι οι έμμεσοι φόροι αντιβαίνουν τις αρχές της φορολογικής ισότητας επικαλούμενοι ότι η επιβολή τους συνεπάγεται ότι:

- ευνοούνται οι πλουσιότεροι, καθώς οι έμμεσοι φόροι είναι αναλογικοί (π.χ. πλούσιοι και φτωχοί επιβαρύνονται με τον ίδιο συντελεστή Φ.Π.Α στις αγορές των ιδίων αγαθών) και στην πράξη καταλήγουν ως αντιστρόφως προοδευτικοί.
- ευνοούνται όσοι αποταμιεύσουν, δηλαδή πλουσιότεροι, ενώ αδικούνται οι ασθενέστεροι που έχουν μικρή δυνατότητα αποταμίευσης και δαπανούν σχεδόν το σύνολο του εισοδήματός τους στην αγορά βασικών καταναλωτικών αγαθών που επιβαρύνονται με έμμεσους φόρους (Φ.Π.Α, ειδικούς φόρους κατανάλωσης κ.λπ.).
- η αύξηση της έμμεσης φορολογίας προκαλεί άνοδο του πληθωρισμού και αυτός με τη σειρά του διαβρώνει το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα των ασθενέστερων.

Αντιθέτως, εκείνοι που υποστηρίζουν τη μείωση της άμεσης φορολογίας, αναπτύσσουν μια διαφορετική επιχειρηματολογία αντιτείνοντας ότι:

- Η αύξηση της άμεσης φορολογίας οδηγεί σε μείωση των επενδύσεων και τελικά στην πτώση του εθνικού εισοδήματος.
- Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές επί του εισοδήματος οδηγούν σε φοροαποφυγή ή φοροδιαφυγή και ενίοτε σε μεταφορά κεφαλαίων σε χώρες με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές.
- Οι έμμεσοι φόροι είναι δικαιότεροι γιατί ο κάθε πολίτης επιβαρύνεται με βάση το τι καταναλώνει (και στερεί από την κοινωνία) και όχι το τι παράγει.

Η άποψη αυτή υποστηρίχθηκε μαζικά για πρώτη φορά στη δεκαετία του 1980 και εν πολλοίς βασίστηκε στη θεωρία του οικονομολόγου Arthur Laffer που επηρέασε καθοριστικά τη φορολογική πολιτική των Η.Π.Α και της Αγγλίας. Τη θεωρία αυτή που θα αναπτύξουμε αναλυτικότερα στη συνέχεια, ενστερνίστηκε μεγάλη μερίδα φιλελεύθερων πολιτικών και οικονομολόγων κυρίως στις Αγγλοσαξονικές χώρες (Αγγλία, Η.Π.Α., Καναδάς κ.λπ.).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ

2.1 ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Το φορολογικό σύστημα οποιασδήποτε χώρας εξελίχθηκε και διαμορφώθηκε κάτω από τις ιδιαίτερες ιστορικές, πολιτικές και οικονομικές περιόδους που χαρακτήρισαν την πορεία της. Για αυτό παρατηρούνται ουσιώδεις διαφορές στα φορολογικά συστήματα μεταξύ των χωρών. Το ίδιο ασφαλώς συμβαίνει και με άλλα συστήματα μείζονος σημασίας, όπως είναι το κοινωνικοασφαλιστικό και το εκπαιδευτικό σύστημα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, τέλειο φορολογικό σύστημα δεν υπάρχει. Ούτε θα μπορούσε να υπάρχει, καθώς οι απόψεις, οι επιδιώξεις και οι συγκυρίες μεταβάλλονται συνεχώς.

Ακόμη και μεταξύ των οικονομολόγων που επηρέασαν καταλυτικά την πορεία της οικονομικής επιστήμης οι απόψεις για το άριστο φορολογικό σύστημα ποικίλουν.

Άλλα πίστευε ο Adam Smith τον 18^ο αιώνα και άλλα ο John Maynard Keynes στον 20^ο αιώνα.

Σύμφωνα με τον Adam Smith στο μνημειώδες έργο του, «**Ο πλούτος των εθνών -1776**» οι κανόνες του φορολογικού συστήματος πρέπει να ορίζουν ότι:

- Η φορολογία πρέπει να είναι ίση για όλους τους πολίτες, δηλαδή υποστήριξε την αναλογική φορολογία ως προς το εισόδημα.
- Οι φόροι δεν πρέπει να είναι αυθαίρετοι, ούτε απρόσφοροι για τους πολίτες.
- Η συλλογή των φόρων πρέπει να είναι οικονομική, δηλαδή το κόστος της θα πρέπει να βρίσκεται σε λογική σχέση με τα έσοδα που εισπράττονται.

Ελάχιστοι, ακόμη και σήμερα θα διαφωνούσαν θεωρητικά με τον Adam Smith. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι στη περίοδο που διανύουμε οι φορολογικοί του κανόνες αποτελούν μάλλον απλοϊκή βάση.

Μεταγενέστερα δύο άλλες θεωρίες για το «ιδανικό» φορολογικό σύστημα επηρέασαν περισσότερο καθοριστικά τις σύγχρονες απόψεις:

Η θεωρία του Ανταλλάγματος και η θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας.

2.2 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΑΛΛΑΓΜΑΤΟΣ

Η «θεωρία του Ανταλλάγματος» πρωτοαναπτύχθηκε από τον Knut Wicksell στο τέλος του 19^{ου} αιώνα και εξελίχθηκε από πιά σύγχρονους σημαντικούς οικονομολόγους, όπως ο Paul Samuelson και ο James Buchanan.

Σύμφωνα με Paul Samuelson, οι φόροι πρέπει να επιβάλλονται στους πολίτες ανάλογα με την ωφέλεια που αυτοί αποκομίζουν από τις δημόσιες δαπάνες.

Γιά τη Θεωρία του Ανταλλάγματος έχουν διατυπωθεί διάφορες ερμηνείες.

Σύμφωνα με την επικρατούσα ερμηνεία, οι φόροι θα πρέπει να επιβάλλονται από το κράτος στους φορολογούμενους ανάλογα με την οριακή ωφέλειά τους από τις δημόσιες δαπάνες. Ωστόσο, δεδομένου ότι εξ ορισμού στόχος του κράτους είναι η άριστη κατανομή των πόρων, η εφαρμογή της απαιτεί να γνωρίζει το κράτος τη καμπύλη ζήτησης των πολιτών για διάφορα δημόσια αγαθά που τους παρέχει, κάτι που θεωρείται πρακτικά αδύνατο.

Επιπλέον, η θεωρία αυτή δεν μπορεί να εφαρμοστεί εύκολα στην πράξη πλην κάποιων περιπτώσεων που τεχνικά είναι δυνατό και κοινωνικά σχετικώς αποδεκτό (πχ πληρωμή διοδίων με βάση τη χρήση ενός δημοσίου αγαθού όπως είναι μία σύγχρονη εθνική οδός) αλλά δεν είναι και κοινωνική δίκαιη καθώς τα ασθενέστερα εισοδήματα, όπου εφαρμόζεται, επιβαρύνονται αναλογικά περισσότερο.

Παράλληλα, πολλοί αμφισβητούν τη χρήση της θεωρίας του ανταλλάγματος ακόμη και στην περίπτωση των διοδίων, επισημαίνοντας ότι στην πράξη οδηγεί σε μείωση της χρησιμοποίησης των δρόμων, λόγω της αδυναμίας μεγάλου τμήματος του πληθυσμού να καταβάλει διόδια, και κατά συνέπεια καταλήγει οικονομικά αναποτελεσματική.

Για τους λόγους αυτούς, οι περισσότεροι σύγχρονοι οικονομολόγοι αμφισβητούν τις δυνατότητες γενικευμένης εφαρμογής της θεωρίας αυτής και στη μεγάλη τους πλειοψηφία πρόκριναν τη Θεωρία της Φοροδοτικής Ικανότητας, ως την πλέον αποτελεσματική αφετηρία για την επιβολή φόρων και την άσκηση δίκαιης και οικονομικά ορθολογικής φορολογικής πολιτικής.

2.3 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΟΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Η Θεωρία της Φοροδοτικής Ικανότητας έχει ως κεντρικό άξονα ότι ο κάθε πολίτης πρέπει να φορολογείται από το κράτος με βάση τις πραγματικές οικονομικές του δυνατότητες

Η βάση της θεωρίας αυτής ανατρέχει στη παγιωμένη κοινωνικά άποψη ότι, με βάση το κεντρικό στόχο του κράτους για άριστη κατανομή των πόρων, η πολιτεία οφείλει να φορολογεί τους πολίτες της με γνώμονα τις πραγματικές τους φοροδοτικές δυνατότητες, ενισχύοντας τη κοινωνική συνοχή και την αίσθηση δικαίου μεταξύ των πολιτών.

Η θεωρία αυτή στηρίζεται σε δύο βασικές αρχές:

Την Αρχή της Οριζόντιας Ισότητας και την Αρχή της Κάθετης Ισότητας.

Σύμφωνα με την Αρχή της Οριζόντιας Ισότητας, δύο άτομα που βρίσκονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες θα πρέπει να φορολογούνται κατά τον ίδιο τρόπο.

Σύμφωνα με την Αρχή της Κάθετης Ισότητας, δύο άτομα που βρίσκονται κάτω από τις διαφορετικές συνθήκες θα πρέπει να φορολογούνται διαφορετικά.

Η θεωρία της Φοροδοτικής Ικανότητας έχει ασκήσει σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση της φορολογικής πολιτικής των κυβερνήσεων στα σύγχρονα κράτη.

Έτσι στο Σύνταγμα της Ελλάδας (παράγραφος 5 του άρθρου 4) ρητά ορίζεται ότι **«οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια θάρα, ανάλογα με τις δυνάμεις τους»**.

Ωστόσο, δίχως περαιτέρω εξειδίκευση, η θεωρία της φοροδοτικής ικανότητας δεν μπορεί να δώσει απαντήσεις σε ερωτήματα όπως:

- Πότε δύο άτομα βρίσκονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες και πότε όχι;
- Όταν δύο άτομα βρίσκονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες, αυτό σημαίνει ότι θα καταβάλουν τον ίδιο φόρο και πως προσδιορίζεται αυτός;
- Πώς προσδιορίζεται, αξιόπιστα, η φοροδοτική ικανότητα ενός ατόμου;
- Ποιοι είναι οι κατάλληλοι δείκτες μέτρησης φοροδοτικής ικανότητας;
- Ποιος θα πρέπει να είναι ο χαρακτήρας των φορολογικών συντελεστών προκειμένου να επιβαρύνονται με διαφορετικό τρόπο, άτομα με διαφορετική φοροδοτική ικανότητα; (Αρχή της Κάθετης Ισότητας).

2.4 ΔΕΙΚΤΕΣ ΦΟΡΟΔΟΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ

Ενώ οι περισσότεροι οικονομολόγοι συμφωνούν ότι η φορολόγηση των πολιτών με βάση τη φοροδοτική τους ικανότητα αποτελεί μία αποδεκτή αφετηρία, ωστόσο το ερώτημα είναι με ποιό τρόπο προσδιορίζεται η φοροδοτική ικανότητα ή διαφορετικά ποιοί είναι οι πλέον κατάλληλοι δείκτες φοροδοτικής ικανότητας.

Ούτε στο ζήτημα αυτό οι απόψεις των οικονομολόγων ταυτίζονται μεταξύ τους.

Σε γενικές γραμμές, μπορούμε να ομαδοποιήσουμε τους δείκτες φοροδοτικής ικανότητας με βάση:

α) την περιουσία, β) το εισόδημα και γ) τη κατανάλωση.

Οι παραπάνω μέθοδοι προσδιορισμού της φοροδοτικής ικανότητας έχουν πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα, υπέρμαχους και αμφισβητίες.

Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΦΟΡΟΔΟΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ

Είναι ο παλαιότερος δείκτης φοροδοτικής ικανότητας.

Σύμφωνα με τους υπέρμαχους της επιλογής αυτής, η συνολική περιουσία του ατόμου προσδιορίζει με περισσότερο αντικειμενικό τρόπο τη φοροδοτική του ικανότητα.

Ο δείκτης αυτός θεωρούταν ως πλέον αξιόπιστος πριν από τη βιομηχανική επανάσταση και τις οικονομικές μεταβολές του 20^{ου} αιώνα που οδήγησαν στη ραγδαία ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα (υπηρεσίες).

Οι εξελίξεις αυτές μετέβαλαν τους οικονομικοκοινωνικές δομές στις ανεπτυγμένες χώρες και οδήγησαν στην εμφάνιση μιας πλειοψηφικής μεσαίας τάξης που απόκτησε οικονομική ισχύ και περιουσιακή βάση. Σήμερα η περιουσία (π.χ. ακίνητα) χρησιμοποιείται συμπληρωματικά και δευτερευόντως σε συνάρτηση με το εισόδημα ως δείκτης φοροδοτικής ικανότητας.

Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΦΟΡΟΔΟΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ

Το εισόδημα, σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες, θεωρείται εδώ και πολλές δεκαετίες ως ο πλέον αξιόπιστος δείκτης φοροδοτικής ικανότητας. Το εισόδημα, ουσιαστικά, προσδιορίζει την πραγματική αγοραστική δύναμη του ατόμου.

Ωστόσο, κατά την άποψη των περισσότερων οικονομολόγων το εισόδημα δεν είναι ο μόνος αξιόπιστος δείκτης φοροδοτικής ικανότητας του ατόμου.

Για παράδειγμα όταν ο πολίτης Α έχει ετήσιο εισόδημα 40.000 ευρώ και δεν διαθέτει λοιπά περιουσιακά στοιχεία και ο πολίτης Β έχει ετήσιο εισόδημα 35.000 ευρώ, αλλά έχει κληρονομήσει ακίνητα και έργα τέχνης μεγάλης αξίας, είναι προφανές ότι ο Β, αν και με χαμηλότερο εισόδημα, έχει πολύ μεγαλύτερη φοροδοτική ικανότητα από τον Α.

Ο ΔΕΙΚΤΗΣ ΦΟΡΟΔΟΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ

Στους προηγούμενους αιώνες ο δείκτης φοροδοτικής ικανότητας με βάση τη κατανάλωση είχε πολλούς υποστηρικτές.

Από τον ιδρυτή της πολιτικής φιλοσοφίας, τον Thomas Hobbes έως και τον John Stuart Mill, οι θιασώτες της θεωρίας αυτής πίστευαν ότι είναι προτιμότερο να φορολογείται το άτομο με βάση τη κατανάλωση (δηλαδή με βάση αυτό που αφαιρεί από τη κοινωνία) και όχι με βάση το εισόδημα (που ισοδυναμεί με αυτό που παράγει για τη κοινωνία).

Αλλά και πολλοί φιλελεύθεροι οικονομολόγοι θεωρούν ότι ο δείκτης αυτός έχει πλεονεκτήματα όπως:

Πρώτον: Έτσι ενισχύεται η ροπή των ατόμων προς την αποταμίευση (λόγω υψηλών φόρων κατανάλωσης) που αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη διασφάλιση των πόρων για τη χρηματοδότηση των επενδύσεων που με τη σειρά τους παράγουν πλούτο και θέσεις εργασίας.

Δεύτερον: Είναι περισσότερο ηθικό να φορολογείται το άτομο που καταναλώνει περισσότερο σε σχέση με αυτό που καταναλώνει λιγότερο, ανεξαρτήτως του εισοδήματός τους.

Στην πράξη, τα σύγχρονα φορολογικά συστήματα των ανεπτυγμένων χωρών συνδυάζουν και τις τρεις μεθόδους και δείκτες προσδιορισμού της φοροδοτικής ικανότητας.

Γι' αυτό επιβάλλονται φόροι τόσο στο εισόδημα και την περιουσία (άμεσοι φόροι) όσο και στη κατανάλωση (έμμεσοι φόροι).

Ωστόσο, μεταξύ των φορολογικών συστημάτων των ανεπτυγμένων χωρών υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των φορολογικών συντελεστών που επιβάλλονται στο εισόδημα, στην περιουσία και στη κατανάλωση.

Όπως προαναφέρθηκε, διαφοροποιήσεις υπάρχουν και μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σε άλλες από αυτές το μεγαλύτερο μέρος προέρχεται από τους άμεσους φόρους (πχ Γερμανία, Ολλανδία, Αυστρία) και σε άλλες από τους έμμεσους φόρους (πχ Ελλάδα, Πορτογαλία).

Επιπλέον, όπως θα δούμε στη συνέχεια, στην Ελλάδα ενώ ο φόρος περιουσίας αποτελούσε πολύ χαμηλό ποσοστό των φορολογικών εσόδων, τα τελευταία τρία χρόνια, η συμμετοχή του σ'αυτά έχει αυξηθεί σημαντικά.

Αυτό οφείλεται κυρίως στη, σχεδόν καθολική, εφαρμογή της επιβολής του Έκτακτου Ειδικού Τέλους Ηλεκτροδοτούμενων Δομημένων Επιφανειών (Ε.Ε.Τ.Η.Δ.Ε) που εισπράττεται από το δημόσιο μέσω των λογαριασμών της Δ.Ε.Η. και με το οποίο επιβαρύνεται σχεδόν το σύνολο των κατόχων ακινήτων.

Όπως γνωρίζουμε από τη Μικροοικονομική επιστήμη, η οριακή χρησιμότητα του ατόμου από τη κατανάλωση κάποιου αγαθού μειώνεται συνεχώς (πχ η κατανάλωση του πρώτου γεύματος έχει μεγάλη χρησιμότητα, του δεύτερου μικρότερη και του τρίτου ακόμη περισσότερο).

Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει με την αύξηση της ευημερίας ενός ατόμου από την αύξηση του εισοδήματος του που βαίνει φθίνουσα.

Επιπλέον, η σύγκριση της αύξησης της ευημερίας μεταξύ δύο ατόμων με την ίδια αύξηση και την ονομαστική αύξηση του εισοδήματος τους εξαρτάται από το επίπεδο του εισοδήματος. Εάν υποθεθεί ότι το άτομο Α είχε το 2013 εισόδημα 60000 ευρώ (έναντι 50000 ευρώ το 2012) και το άτομο Β 30000 ευρώ (έναντι 20000 ευρώ το 2012), η αύξηση της ευημερίας του Α είναι προφανώς χαμηλότερη από ότι του Β.

Όλες οι θεωρίες συμφωνούν ότι δίκαιη είναι η κατανομή του φορολογικού βάρους όταν είναι τέτοια που επιτυγχάνεται η εξίσωση της θυσίας στην οποία υποβάλλονται οι πολίτες από τη καταβολή του φόρου (θεωρία της φορολογικής θυσίας). Εκεί που ανακύπτει ζήτημα είναι πότε και πώς εξισώνεται η φορολογική θυσία μεταξύ των φορολογουμένων πολιτών.

Υπάρχουν τρεις εντελώς διαφορετικές απόψεις στο ζήτημα αυτό:

Η πρώτη άποψη υποστηρίζει ότι η φορολογική θυσία εξισώνεται όταν η κατανομή των φόρων γίνεται με τρόπο που όλοι οι φορολογούμενοι έχουν την ίδια μείωση της συνολικής χρησιμότητάς τους.

Η δεύτερη άποψη υποστηρίζει ότι η φορολογική θυσία εξισώνεται, όταν με την επιβολή των φόρων οι φορολογούμενοι έχουν την ίδια ποσοστιαία μείωση της συνολικής χρησιμότητας.

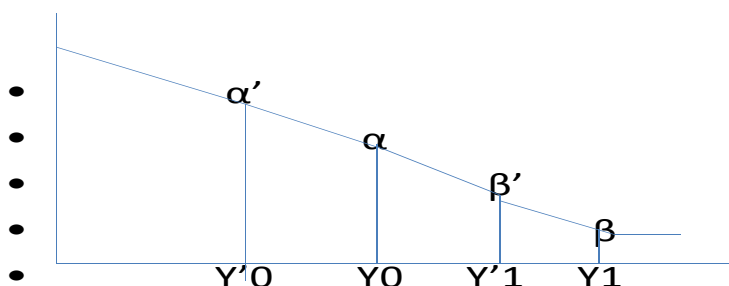
Η τρίτη άποψη υποστηρίζει ότι δίκαιη είναι η κατανομή του φορολογικού βάρους, όταν η κατανομή των φόρων είναι τέτοια, ώστε η τελευταία χρηματική μονάδα που απέμεινε μετά τη καταβολή του φόρου να παρέχει την ίδια χρησιμότητα σε όλους τους φορολογούμενους.

Για τη καλύτερη κατανόηση των παραπάνω, έστω ότι έχουμε δύο φορολογούμενους Α και Β με διαφορετικό εισόδημα. Ο Α έχει ετήσιο εισόδημα 30000 ευρώ και ο Β 50000 ευρώ.

Στο κάθετο άξονα του διαγράμματος απεικονίζεται η οριακή χρησιμότητα εισοδήματος και στον οριζόντιο το επίπεδο εισοδήματος.

Το επίπεδο εισοδήματος του Α είναι Y_0 και του Β Y_1 .

Σχήμα : 2.1 Η ΟΡΙΑΚΗ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ U

Πηγή : Αθηνάς Πετράκη – Κώττη & Γεωργίου Χρίστου Κώττη , Εκδόσεις Μπένου , 2010

Εάν υποθέσουμε ότι η καμπύλη οριακής χρησιμότητας είναι ίδια για τον Α και Β (η συνολική χρησιμότητα που απολαμβάνει ο Α δίνεται από το εμβαδό $Y_0 Y_1 B$). Η συνολική χρησιμότητα του Α όταν του αφαιρούμε από το εισόδημα φόρους $Y_0 Y_0'$ είναι ίση με $Y_0 Y_0'$ αα, ενώ η συνολική χρησιμότητα που χάνει ο Β όταν του αφαιρούμε $Y_1 Y_1'$ φόρους είναι ίση με $Y_1 Y_1'$ ββ.

Από το παραπάνω διάγραμμα, είναι εμφανές ότι η συνολική θυσία εξισώνεται όταν : $Y_0 Y_0' \alpha \alpha = Y_1 Y_1' \beta \beta$, η αναλογική θυσία εξισώνεται όταν : $Y_0 Y_0' \alpha \alpha / Y_0 Y_0 \alpha = Y_1 Y_1' \beta \beta / Y_0 Y_1 \beta$ και η οριακή θυσία εξισώνεται όταν $Y_0 \alpha' = Y_1 \beta'$.

Με βάση τον ορισμό της δίκαιης κατανομής του φορολογικού βάρους σχετικώς με το ρυθμό μεταβολής της οριακής χρησιμότητας του εισοδήματος που δέχεται κανείς προκύπτει και διαφορετική κλίμακα φορολογίας (αναλογική, προοδευτική, αντίστροφα προοδευτική).

Α) Αν θέλουμε να εξισώσουμε την απόλυτη θυσία των φορολογουμένων, πρέπει να αφαιρούμε το ίδιο, ποσό εισοδήματος ως φόρο.

Έστω ότι στο παράδειγμα αφαιρούμε το εισόδημα του Α και του Β το ίδιο ποσό φόρου 10000 ευρώ .

Στην περίπτωση αυτή ο Α θα φορολογηθεί για το εισόδημα του με φορολογικό συντελεστή $10000 \text{ ευρώ} / 30000 \text{ ευρώ} = 33,33$, ενώ ο Β με φορολογικό συντελεστή $10000 \text{ ευρώ} / 50000 \text{ ευρώ} = 20\%$.

Όταν ο φορολογικός συντελεστής μειώνεται όσο αυξάνεται το εισόδημα , τότε η φορολογική κλίμακα είναι αντίστροφα προοδευτική και το εισόδημα αναδιανέμεται υπέρ των εισοδηματικά ισχυρότερων.

Β) Αν θέλουμε να εξισώσουμε την αναλογική θυσία πρέπει να αφαιρέσουμε ως φόρο το ίδιο ποσοστό εισοδήματος από όλα τα άτομα, δηλαδή να εφαρμόσουμε αναλογική φορολογία.

Έστω ότι στο παράδειγμα ο Α και ο Β φορολογούνται για τα εισοδήματά τους με τον ίδιο φορολογικό συντελεστή 20 % .

Ο Α θα καταβάλει φόρο ίσο με $30000 * 20 \% = 6000$, ο Β θα καταβάλλει φόρο ίσο με $50000 * 20 \% = 10000$ ευρώ.

Στην περίπτωση αυτή η σύγκριση του διαθέσιμου εισοδήματος του Α και του Β παραμένει η ίδια τόσο προ φόρων , όσο και μετά φόρων

$$\text{ΕΙΣΟΔΗΜΑ Α} / \text{ΕΙΣΟΔΗΜΑ Β} = 30000 / 50000 = 60 \%$$

$$\text{ΚΑΘΑΡΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ Α ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΦΟΡΟΥΣ} / \text{ΚΑΘΑΡΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ Β ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΦΟΡΟΥΣ} = 30000 - 6000 / 50000 - 10000 = 24000 / 40000 = 60 \%$$

Όταν εφαρμόζεται αναλογική φορολογία, το αναδιανεμητικό αποτέλεσμα των φόρων παραμένει ουδέτερο.

Γ) Θεωρώντας ότι η οριακή χρησιμότητα του εισοδήματος είναι φθίνουσα (δηλαδή η ευημερία που απολαμβάνει ο πλούσιος πολίτης από την αύξηση του εισοδήματος του κατά μία επιπλέον μονάδα είναι μικρότερη από την ευημερία ενός φτωχού πολίτη με την ίδια αύξηση του εισοδήματος του) έχει επικρατήσει στις σύγχρονες ανοικτές δημοκρατικές κοινωνίες η άποψη ότι δικαιότερη είναι η κατανομή του φορολογικού βάρους, όταν επιτυγχάνεται εξίσωση της οριακής θυσίας, δηλαδή όταν εφαρμόζεται η προοδευτική φορολογική κλίμακα.

Για παράδειγμα, εάν υποθεθεί ότι εισόδημα έως 30000 ευρώ φορολογείται με συντελεστή 20 % και το υπερβάλλον με 40 % θα προκύψει ότι:

$$\text{Ο Α θα καταβάλει φόρο ίσο με } 30000 \text{ ευρώ} * 20\% = 6000 \text{ ευρώ} .$$

Ο Β θα φορολογηθεί για τις πρώτες 30000 ευρώ του εισοδήματος του με 20% ($30000 * 20\% = 6000$ ευρώ) και για το υπερβάλλον εισόδημα με 40% ($20000 * 40\% = 8000$).

Δηλαδή ο Α καταβάλει για εισόδημα 30000 ευρώ φόρο εισοδήματος 6000 ευρώ και ο Β για εισόδημα 50000 ευρώ φόρο εισοδήματος (6000 + 8000) ίσο με 14000 ευρώ.

Στην περίπτωση αυτή, το καθαρό διαθέσιμο εισόδημα του Α μετά από φόρους ανέρχεται σε $30000 - 6000 = 24000$ ευρώ, ενώ του Β σε $50000 - 14000 = 36000$ ευρώ. Εδώ παρατηρείται λόγω προοδευτικής φορολογίας αναδιανομή του εισοδήματος υπέρ του εισοδηματικά ασθενέστερου Α (το αντίθετο από την αντίστροφα προοδευτική φορολογία).

$$\text{ΕΙΣΟΔΗΜΑ Α} / \text{ΕΙΣΟΔΗΜΑ Β} = 30000 / 50000 = 60 \%$$

$$\text{ΚΑΘΑΡΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ Α ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΦΟΡΟΥΣ} / \text{ΚΑΘΑΡΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ Β ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΦΟΡΟΥΣ} = 30000 - 6000 / 50000 - 14000 = 24000 / 36000 = 66,7 \%$$

Παρατηρούμε ότι λόγω προοδευτικής φορολογίας και αναδιανομής του εισοδήματος, ο Α βελτίωσε την εισοδηματική του θέση σε σχέση με τον Β (από 60% σε 66,67%).

Η ΜΕΣΗ ΚΑΙ ΟΡΙΑΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗ

Μέσος φορολογικός συντελεστής (τ) είναι ο λόγος (το πηλίκο) του φόρου προς το εισόδημα (φορολογική βάση) και εκφράζεται επί τοις εκατό.

Οριακός φορολογικός συντελεστής (τ') είναι ο λόγος (το πηλίκο) της μεταβολής του φόρου προς τη μεταβολή της φορολογικής βάσης και εκφράζεται και αυτός επί τοις εκατό.

Γενικά μπορούμε να εξάγουμε τα εξής συμπεράσματα:

Πρώτον: Η φορολογία είναι προοδευτική, εάν όταν αυξάνεται η φορολογική βάση (εισόδημα) αυξάνεται και ο μέσος φορολογικός συντελεστής.

Δεύτερον: Η φορολογία είναι αναλογική, εάν όταν όσο και να αυξηθεί ή να μειωθεί η φορολογική βάση, ο μέσος φορολογικός συντελεστής παραμένει σταθερός.

Τρίτον: Η φορολογία είναι αντίστροφα προοδευτική, εάν όταν αυξάνεται η φορολογική βάση, μειώνεται ο μέσος φορολογικός συντελεστής.

Στην Ελλάδα η ισχύουσα κλίμακα φόρου εισοδήματος μισθωτών και συνταξιούχων για τη χρήση 2013 (οικονομικό έτος 2014) έχει ως εξής:

Πίνακας 2.1 : Κλιμάκια Φόρου Εισοδήματος 2013

ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΦΟΡΟΣ ΚΛΙΜΑΚΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ
25000 ΕΥΡΩ	22 %	5500	25000	5500
17000 ΕΥΡΩ	32 %	5440	42000	10940
ΥΠΕΡΒΑΛΛΟΝ	42 %			

Πηγή : Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων, << Στατιστικό Δελτίο Φορολογικών Δεδομένων >>

Ωστόσο, ο φόρος που προκύπτει με βάση την κλίμακα των μισθωτών και συνταξιούχων μειώνεται:

α) Για εισόδημα μέχρι και 21000 ευρώ κατά 2100 ευρώ (ως έκπτωση φόρου).

β) Για εισόδημα πάνω από 21000 ευρώ, το ποσό του φόρου περιορίζεται κατά 100 ευρώ ανά 1000 ευρώ εισοδήματος μέχρι και εξαντλήσεως του ποσού των 2100 ευρώ.

Έστω ότι ο μισθωτός Α είχε το 2013 εισόδημα 15000 ευρώ, ο Β 25000 ευρώ και ο Γ 40000 ευρώ.

Ο υπολογισμός του φόρου εισοδήματος έχει ως εξής:

Πίνακας 2.2 : Κλιμάκια Φόρου Εισοδήματος

ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΦΟΡΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΕΚΠΤΩΣΗ ΦΟΡΟΥ (ΜΕΙΟΝ)	ΤΕΛΙΚΟΣ ΦΟΡΟΣ
A) 15000 ευρώ	22 %	3300 ευρώ	2100 ευρώ	2200 ευρώ
B) 25000 ευρώ	22 %	5500ευρω	1700 ευρώ	3800 ευρώ

Πηγή : Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων , << Στατιστικό Δελτίο Φορολογικών Δεδομένων >>

Ο υπολογισμός του φόρου του Γ έχει ως εξής:

Για το πρώτο κλιμάκιο του εισοδήματος των 25000 , ο φόρος ανέρχεται σε 5500 (1). Για το λοιπό ποσό εισοδήματος (40000-25000=15000).

Ο φόρος ανέρχεται σε $15000 * 32 \% = 4800$ ευρώ (2). Ο συνολικός φόρος εισοδήματος του Γ ανέρχεται σε $(1) + (2) = 5500 + 4800 = 10300$ ευρώ.

Όπως προαναφέρθηκε η έκπτωση φόρου των 2100 ευρώ περιορίζεται κατά 100 ευρώ ανά 1000 ευρώ εισοδήματος για εισόδημα άνω των 21000 ευρώ. Δηλαδή ο Γ θα έχει έκπτωση φόρου μόνο 200 ευρώ. Ο τελικός φόρος που θα καταβάλει ανέρχεται σε $10300 - 200 = 10100$ ευρώ.

Ο πίνακας εισοδήματος, φόρου εισοδήματος, μέσου φορολογικού συντελεστή και οριακού φορολογικού συντελεστή για τον Α, τον Β και τον Γ έχει ως εξής:

Πίνακας 2.3 Κλιμάκια Φόρου Εισοδήματος .

ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΦΟΡΟΣ	ΜΕΣΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ	ΟΡΙΑΚΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ
A) 15000 ευρώ	2200 ευρώ	14,67 %	22 %
B) 25000 ευρώ	3800 ευρώ	15,20 %	22 %
Γ) 40000 ευρώ	10100 ευρώ	25,25 %	32 %

Πηγή : Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων .

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι στην Ελλάδα η κλίμακα φόρου εισοδήματος μισθωτών και συνταξιούχων είναι προοδευτική καθώς :

Πρώτον: Ο οριακός φορολογικός συντελεστής είναι κατά πολύ υψηλότερος σε όλα τα επίπεδα εισοδήματος.

Δεύτερον: Όσο αυξάνεται το εισόδημα, τόσο υψηλότερος είναι ο μέσος φορολογικός συντελεστής.

(Ο Α έχει χαμηλότερο μέσο φορολογικό συντελεστή από τον Β και ο Β από τον Γ).

ΟΙ ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ ΚΑΙ Η ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

Ενώ ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων έχει προοδευτικό χαρακτήρα, ο φόρος εισοδήματος επί των κερδών των Ανωνύμων Εταιρειών για τη χρήση 2013 (οικονομικό έτος 2014) υπολογίζεται με φορολογικό συντελεστή 26 % επί των καθαρών κερδών ανεξαρτήτως ύψους τους. Η εφαρμογή ενός και μόνο φορολογικού συντελεστή για τον προσδιορισμό του φόρου εισοδήματος των ανωνύμων εταιρειών καθιστά τη φορολογία ως αναλογική.

Τα πράγματα διαφέρουν στην περίπτωση του Φ.Π.Α, ο οποίος για τα περισσότερα αγαθά υπολογίζεται με συντελεστή 13 % (μέσος συντελεστής) ή 23 % (βασικός συντελεστής).

Θεωρητικά ο Φ.Π.Α είναι αναλογικός φόρος γιατί επιβάλλεται με βάση το ύψος της κατανάλωσης, ανεξαρτήτως εισοδήματος.

Για παράδειγμα στην αγορά τροφίμων από το supermarket αξίας 50 ευρώ, ο Φ.Π.Α. που θα καταβάλει το άτομο ανέρχεται σε 6,50 ευρώ είτε έχει υψηλό, είτε χαμηλό εισόδημα.

Ωστόσο, ουσιαστικά, ο Φ.Π.Α και γενικά όλοι οι έμμεσοι φόροι είναι αντίστροφα προοδευτικοί φόροι. Και αυτό γιατί όπως έχει αποδειχτεί και αναγνωρίζεται καθολικά, τα άτομα με υψηλότερο εισόδημα δαπανούν χαμηλότερο ποσοστό από αυτό για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών σε σχέση με αυτούς που έχουν χαμηλότερο εισόδημα. Τα άτομα με υψηλότερα εισοδήματα έχουν υψηλότερη ροπή προς αποταμίευση και περισσότερα περιουσιακά στοιχεία (ακίνητα, καταθέσεις, μετοχές, έργα τέχνης κ.λπ.).

Έστω ότι ο Α με ετήσιο εισόδημα 50000 ευρώ δαπάνησε για αγορά αγαθών και υπηρεσιών το 2013 το ποσό των 30000 ευρώ με μέση φορολογική επιβάρυνση Φ.Π.Α 15 % (άλλα αγαθά έχουν Φ.Π.Α 13 % και άλλα Φ.Π.Α 23 % γι ' αυτό ο μέσος όρος διαμορφώθηκε στο 15 %) και ο Β με ετήσιο εισόδημα 30000 ευρώ δαπάνησε 20000 ευρώ με μέσο Φ.Π.Α 15 % .

Εάν εκφράσουμε τα ποσά Φ.Π.Α που κατέβαλαν ο Α και ο Β ως ποσοστό του εισοδήματος τους προκύπτει ότι:

$$\text{Ο Α) κατέβαλε } \Phi.Π.Α / \text{ΕΙΣΟΔΗΜΑ} = 4500 / 50000 = 9 \%$$

$$\text{Ο Β) κατέβαλε } \Phi.Π.Α / \text{ΕΙΣΟΔΗΜΑ} = 3000 / 30000 = 10 \%$$

Στην περίπτωση αυτή ο έχων υψηλότερο εισόδημα Α κατέβαλε για Φ.Π.Α χαμηλότερο ποσοστό σε σχέση με τον Β αν και δαπάνησε μεγαλύτερο ποσό για αγορά αγαθών και υπηρεσιών. Για το λόγο αυτό πολλοί οικονομολόγοι θεωρούν ότι ο Φ.Π.Α και γενικότερα οι έμμεσοι φόροι είναι αντιστρόφως προοδευτικοί φόροι και επιβαρύνουν περισσότερο τους εισοδηματικά ασθενέστερους, ενώ παράλληλα πυροδοτούν τις πληθωριστικές πιέσεις γιατί ενσωματώνονται (άμεσα) στην τελική τιμή που πληρώνει ο καταναλωτής για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών.

2.5 ΑΜΕΣΟΙ Η ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ;

Το ζήτημα «περισσότεροι άμεσοι η έμμεσοι φόροι» έχει κατά καιρούς απασχολήσει τους οικονομολόγους αλλά και τους πολιτικούς σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες.

Όπως επίσης και το κατά πόσο η φορολογία θα πρέπει να είναι προοδευτική, αναλογική ή αντιστρόφως προοδευτική.

Οι θιασώτες της μεγαλύτερης άμεσης φορολογίας κατά βάση υποστηρίζουν ότι:

- Οι άμεσοι φόροι είναι πιο κοινωνικά δίκαιοι γιατί επιβαρύνουν περισσότερο τα άτομα με υψηλότερα εισοδήματα και ισχυρότερη περιουσιακή βάση.
- Μέσω των άμεσων φόρων, επιτυγχάνεται ευχερέστερα ο στόχος της αναδιανομής του εισοδήματος υπέρ των ασθενέστερων.

Αντιθέτως εκείνοι που υποστηρίζουν το αντίθετο επιχειρηματολογούν ότι:

- Οι έμμεσοι φόροι είναι περισσότερο δίκαιοι διότι φορολογούν τη κατανάλωση και λιγότερο την παραγωγή πλούτου, που είναι η κινητήρια δύναμη της προόδου.
- Οι υψηλοί άμεσοι φόροι μειώνουν το επίπεδο της αποταμίευσης και ενθαρρύνουν την φοροαποφυγή και τη φοροδιαφυγή.
- Η φορολογική πολιτική δεν θα πρέπει να έχει κατά βάση αναδιανεμητικούς στόχους μεταξύ των διαφόρων εισοδηματικών κατηγοριών. Η αναδιανομή του εισοδήματος είναι αποτελεσματικότερη όταν γίνεται από το κράτος μέσω άλλων εργαλείων και πολιτικών (πχ μεταβιβαστικές πληρωμές, δαπάνες για παιδεία και υγεία κ.λπ.).

2.6 ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΙ, ΑΝΑΛΟΓΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΑ ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΙ ΦΟΡΟΙ. ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

Τις τελευταίες δεκαετίες, σχεδόν καθολικά, στις ανεπτυγμένες χώρες, η κλίμακα φόρου εισοδήματος έχει προοδευτικό χαρακτήρα, ενώ οι έμμεσοι φόροι επιβάλλονται με αναλογικούς συντελεστές και έχουν αντιστρόφως προοδευτικό χαρακτήρα όπως αναφέρθηκε στο.

Η προοδευτική κλίμακα της φορολογίας εισοδήματος έχει πολύ ισχυρά πλεονεκτήματα όπως:

- Με τους προοδευτικούς φορολογικούς συντελεστές επιβαρύνονται περισσότερο τα υψηλότερα εισοδήματα και αντισταθμίζεται η αντιστρόφως προοδευτική φορολογία των έμμεσων φόρων.
- Είναι κοινωνικά και πολιτικά περισσότερο αποδεκτή, καθώς η μεγάλη πλειοψηφία των πολιτών θεωρεί ότι όσοι έχουν περισσότερα εισοδήματα και περιουσιακά στοιχεία πρέπει να καταβάλλουν υψηλότερους φόρους.

Στα μειονεκτήματα της προοδευτικής φορολογίας εισοδήματος κάποιοι οικονομολόγοι προτάσσουν ότι:

- Οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές ωθούν σε μεγαλύτερη φοροαποφυγή ή φοροδιαφυγή και σε εκροή κεφαλαίων σε χώρες με χαμηλότερη φορολογική επιβάρυνση.
- Η υπερφορολόγηση των ατόμων με υψηλά εισοδήματα οδηγεί σε μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος και της ροπής προς την αποταμίευση με συνέπεια την πτώση των επενδύσεων και των ρυθμών οικονομικής ανάπτυξης.

2.7 Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ LAFFER

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, πολλοί οικονομολόγοι επιχείρησαν να αποδείξουν ότι οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές και η προοδευτική φορολογία εισοδήματος αντί να οδηγήσουν σε αύξηση των φορολογικών εσόδων έχουν αντίθετο αποτέλεσμα.

Ο πιο γνωστός εκφραστής της άποψης αυτής είναι ο Αμερικανός οικονομολόγος Arthur Laffer, ο οποίος την αποτύπωσε το 1979 επηρεάζοντας σε μεγάλο βαθμό τη φορολογική πολιτική στις Η.Π.Α και την Αγγλία στη δεκαετία του 80.

Η καμπύλη Laffer απεικονίζει τη σχέση μεταξύ της μεταβολής των φορολογικών συντελεστών και της μεταβολής των φορολογικών εσόδων.

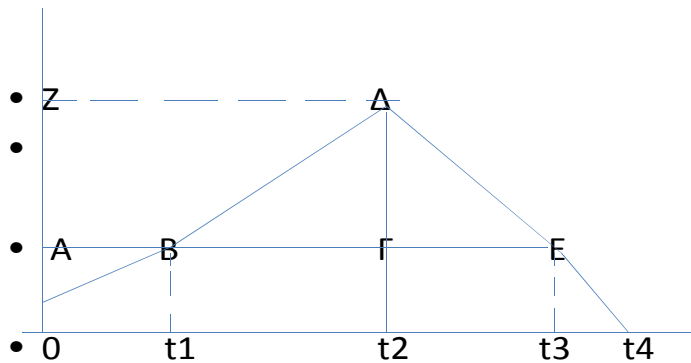
Ο Laffer (επάνω σε μια χαρτοπετσέτα) επιχείρησε να αποδείξει ότι η αύξηση των φορολογικών συντελεστών, ιδιαίτερα εάν οι συντελεστές βρίσκονται ήδη σε υψηλά επίπεδα, δεν οδηγεί κατατάγηνκα σε αύξηση των φορολογικών εσόδων.

Υποστήριξε ότι αντιθέτως, η μείωση των φορολογικών συντελεστών οδηγεί σε αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος, σε ενίσχυση της κατανάλωσης και σε μείωση του κόστους παραγωγής καθώς όλοι οι φόροι τελικά μετακυλίνουνται στις τιμές.

Κατά τον Laffer η διαδικασία αυτή οδηγεί τελικά σε φυσιολογική αύξηση των φορολογικών εσόδων για το κράτος.

Ειδικότερα, ο Laffer διαπίστωσε ότι τα φορολογικά έσοδα αρχίζουν και μειώνονται μετά από ένα ορισμένο ύψος των φορολογικών συντελεστών και κατέληξε ότι με χαμηλότερους φορολογικούς συντελεστές, το κράτος μπορεί να εισπράττει τα ίδια έσοδα αλλά με μεσομακροπρόθεσμες θετικές επιπτώσεις για την εθνική οικονομία (αύξηση της κατανάλωσης, των επενδύσεων, του επιπέδου απασχόλησης και τελικά του εθνικού εισοδήματος που θα οδηγήσουν στη φυσιολογική αύξηση των φορολογικών εσόδων).

Διαγραμματικά, η καμπύλη Laffer(Laffer Curve) απεικονίζεται ως εξής:

Σχήμα 2.2 Η Καμπύλη Laffer

Πηγή Γεωργακόπουλος, Θ , << Εισαγωγή Στη Δημόσια Οικονομική >> , Εκδόσεις Καραμπερόπουλος , 1980

Στον κάθετο άξονα προσδιορίζονται τα επίπεδα των φόρων που εισπράττονται και αντιστοιχούν στο ύψος των φορολογικών συντελεστών (οριζόντιος άξονας).

Η αφετηρία της θεωρίας Laffer είναι ότι όταν ο φορολογικός συντελεστής είναι μηδενικός ή 100 % τα έσοδα του κράτους είναι μηδενικά.

Αυτό είναι εύλογο διότι δεν θα υπήρχε κανένας φορολογούμενος διατεθειμένος να καταβάλει σε φόρο όλο το εισόδημά του.

Με ένα πολύ χαμηλό φορολογικό συντελεστή t_1 το κράτος εισπράττει χαμηλά έσοδα ίσα με OA , ενώ με σχετικά υψηλότερο αλλά λογικό συντελεστή t_2 εισπράττει το μέγιστο, δηλαδή OZ . Όταν όμως το κράτος αυξάνει το φορολογικό συντελεστή σε t_3 , τότε τα έσοδα του αντί να μειώνονται κατά AZ και είναι τα ίδια όσα με τον πολύ χαμηλό συντελεστή t_1 .

Η θεωρία του Laffer επικρίθηκε από πολλούς οικονομολόγους που εκτίμησαν ότι δεν μπορεί να γίνει εξ ορισμού αποδεκτή, καθώς το κατά πόσο η μείωση των φορολογικών συντελεστών μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του εθνικού εισοδήματος εξαρτάται και από πολλούς άλλους παράγοντες όπως:

- Τα χαρακτηριστικά του υφιστάμενου φορολογικού συστήματος.
- Πόσο υψηλοί είναι οι ισχύοντες φορολογικοί συντελεστές.
- Το επίπεδο παραγωγικότητας της οικονομίας.
- Οι δυνατότητες των φορολογουμένων να φοροδιαφεύγουν.

Στην πιο πρόσφατη εποχή, το 2001, ο τότε Πρόεδρος των Η.Π.Α. George Bush μείωσε τους φορολογικούς συντελεστές στο εισόδημα και στα επόμενα χρόνια, το Α.Ε.Π των Η.Π.Α αυξήθηκε σημαντικά οδηγώντας σε φυσιολογική αύξηση των εσόδων του κράτους . Ωστόσο , πολλοί οικονομολόγοι ερμηνεύουν την αύξηση του Α.Ε.Π των Η.Π.Α ως αποτέλεσμα της σημαντικής μείωσης των επιτοκίων της Κεντρικής Ομοσπονδιακής Τράπεζας (F.E.D) από 6 % το 2001 στο 1 % το 2003 που οδήγησαν σε αύξηση της εγχώριας κατανάλωσης, των επενδύσεων και των τιμών των μετοχών.

Η μεγαλύτερη χρησιμότητα της θεωρίας Laffer βρίσκεται στη συμβολή της να κατανοηθεί ότι υπάρχει, για κάθε οικονομία, ο ιδανικός φορολογικός συντελεστής σε δεδομένη χρονική στιγμή και δεν μπορούν οι κυβερνήσεις να επιρρίπτουν το κόστος της δημοσιονομικής προσαρμογής στην φορολογία και στην αύξηση των φορολογικών συντελεστών επάνω από κάποιο επίπεδο.

Όπως θα αναλύσουμε στη συνέχεια στην Ελλάδα κατά τη τελευταία τετραετία η αύξηση των φορολογικών συντελεστών δεν οδήγησε πάντοτε σε αύξηση των φορολογικών εσόδων. Αυτό φυσικά συμβαίνει όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση και μειώνεται το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.

2.8 Η ΓΡΑΜΜΙΚΗ ΦΟΡΟΛΟΓΗΣΗ

Μια άλλη μερίδα φιλελεύθερων οικονομολόγων προτείνει τη γραμμική φορολόγηση, δηλαδή την επιβολή ενός και μοναδικού φορολογικού συντελεστή σε όλα τα εισοδήματα (flat tax rate).

Ουσιαστικά, η πρόταση αυτή έχει αρκετά κοινά σημεία με την πρόταση που κατέθεσε το 1962, ο Αμερικανός φιλελεύθερος οικονομολόγος Milton Friedman γνωστός ως Αρνητικός Φόρος Εισοδήματος (negative income tax). Σύμφωνα με τον Friedman, ο αρνητικός φόρος εισοδήματος που θα αντικαθιστούσε το προοδευτικό σύστημα θα είχε πολύ καλύτερα αποτελέσματα για το κράτος, τις επενδύσεις και το επίπεδο απασχόλησης. Ο Friedman πρότεινε τη καθιέρωση ενός μοναδικού φορολογικού συντελεστή για όλα τα εισοδήματα.

Συνδύασε την πρόταση αυτή με τη καθιέρωση ενός ελαχίστου εγγυημένου εισοδήματος από το κράτος στους πολίτες. Έτσι για τα χαμηλά εισοδήματα ενώ θα φορολογούνταν με τον ίδιο συντελεστή όπως και αυτοί με πολύ υψηλό εισόδημα, μέσω του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος δεν θα κατέβαλαν τελικά φόρο.

Στην Ελλάδα, πρόσφατα, κατατέθηκε αντίστοιχη πρόταση από το Ινστιτούτο Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (Ι.Ο.Β.Ε). Σύμφωνα με τη μελέτη του Ι.Ο.Β.Ε με τίτλο «Γραμμική Φορολόγηση: Νέα αρχή;» τα βασικά στοιχεία του νέου, δίκαιου και αποτελεσματικού συστήματος φορολογίας εισοδήματος είναι:

- Η καθιέρωση ενός ενιαίου συντελεστή φορολόγησης στο 20% για όλα τα εισοδήματα για τα φυσικά πρόσωπα, αλλά και για τα φορολογητέα κέρδη των επιχειρήσεων. Ειδικά για τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους προτείνεται μηδενική φορολογική επιβάρυνση έως το επίπεδο των 7000 ευρώ και χαμηλή για τα εισοδήματα 7000-20000 ευρώ.

- Η πλήρης κατάργηση των φοροαπαλλαγών που (κατά Ι.Ο.Β.Ε) καθιστούν το φορολογικό περίπλοκο και αδιαφανές.

Οι μελετητές του Ι.Ο.Β.Ε εκτιμούν ότι το αποτέλεσμα της προτεινόμενης φορολογικής μεταρρύθμισης θα είναι δημοσιονομικά ουδέτερο, δηλαδή το κράτος ούτε θα αυξήσει, ούτε θα μειώσει το επίπεδο των φόρων που εισπράττει από τις επιχειρήσεις και τα φυσικά πρόσωπα.

Η πρόταση του Ι.Ο.Β.Ε που έχει ως αφετηρία τη θέση ότι το κράτος δεν θα πρέπει να χρησιμοποιεί τη φορολογική πολιτική ως εργαλείο αναδιανομής του εισοδήματος.

Οι ερευνητές του Ι.Ο.Β.Ε, όπως και πολλοί φιλελεύθεροι οικονομολόγοι θεωρούν ότι το κράτος για να επιτυγχάνει τη δικαιότερη αναδιανομή του εισοδήματος έχει καλύτερα και αποτελεσματικότερα μέσα, (πχ οι μεταβιβαστικές δαπάνες και στοχευμένες πολιτικές για τους εισοδηματικά ασθενέστερους, τους ανέργους και τους χρόνια πάσχοντες).

Η Γραμμική Φορολόγηση του Εισοδήματος έχει σοβαρά πλεονεκτήματα, αλλά και μειονεκτήματα.

Τα βασικά πλεονεκτήματα είναι:

- α) Το σύστημα είναι απλούστερο, διαφανές και λιγότερο γραφειοκρατικό.
- β) Διασφαλίζεται ίση μεταχείριση σε όλες τις κατηγορίες εισοδήματος και μειώνει τα κίνητρα για φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή.
- γ) Είναι πιθανό να γίνει κοινωνικά αποδεκτό καθώς δεν αυξάνει την επιβάρυνση για τα πολύ χαμηλά εισοδήματα.

Τα βασικά μειονεκτήματα είναι:

- α) Επιβαρύνονται με αύξηση φόρων τα μεσαία εισοδηματικά στρώματα.
- β) Εξισώνεται το εισόδημα από την εργασία με το εισόδημα από το κεφάλαιο.
- γ) Δεν υπάρχει εμπειρική ανάλυση, καθώς ως σύστημα η γραμμική φορολόγηση δεν έχει υιοθετηθεί σε χώρες με ισχυρή οικονομία, παρά μόνο σε ελάχιστες χώρες που πρόσφατα εισήλθαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, οι οποίες μέσω χαμηλών φορολογικών συντελεστών επιχειρούν να προσελκύσουν επενδυτικά κεφάλαια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

3.1 ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Το σύστημα φορολογίας στην Ελλάδα, στην πορεία του Ελληνικού κράτους διαμορφώθηκε μέσα από σειρά παρεμβάσεων που σε μεγάλο βαθμό επηρεάστηκαν από πολιτικές και οικονομικές συγκυρίες.

Οι πρώτες σοβαρές φορολογικές παρεμβάσεις που απέφεραν σημαντικά έσοδα στο νεοελληνικό κράτος έγιναν το 1833 με τη φορολογία μονοπωλιακού χαρακτήρα αγορών, όπως στα τσιγαρόχαρτα και το αλάτι. Μέχρι το 1877, το μεγαλύτερο μέρος των φορολογικών εσόδων προέρχονταν από τους φόρους συναλλαγών. Τότε για πρώτη φορά θεσπίστηκε η φορολογία στο εισόδημα.

Η μεγαλύτερη τομή στο φορολογικό σύστημα έγινε το 1919 από τον πρωθυπουργό Ελευθέριο Βενιζέλο. Τότε, διευρύνθηκε η φορολογική βάση, επιβλήθηκε για πρώτη φορά φόρος στην αυτόματη υπερτίμηση της ακίνητης περιουσίας, εκσυγχρονίστηκε το πλαίσιο της φορολογίας κληρονομιών και δωρεών και αναδιοργανώθηκαν οι υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομικών.

Η επόμενη μεγάλη τομή έγινε επί κυβέρνησης Παπάγου με τη ψήφιση του νόμου 3323/55. Έτσι, με το νόμο 3323:

- Καθιερώθηκε η υποβολή ετήσιας δήλωσης φόρου εισοδήματος για τα φυσικά πρόσωπα.
- Εφαρμόστηκε η αρχή της καθολικότητας του φόρου με τη καθιέρωση αφορολόγητου ποσού.
- Καθορίστηκε το συνολικό οικογενειακό εισόδημα ως αντικείμενο του φόρου.
- Οι φορολογούμενοι φορολογούνταν με βάση το συνολικό τους εισόδημα από όλες τις πηγές κατά τρόπο ενιαίο και όχι με διαφορετικό τρόπο για κάθε πηγή του εισοδήματος τους.

Στην πρόσφατη εποχή οι σημαντικότεροι σταθμοί στην εξέλιξη του φορολογικού συστήματος θεωρούνται:

α) Το 1978, η καθιέρωση των τεκμηρίων διαβίωσης από τον Υπουργό Οικονομικών, καθηγητή Αθανάσιο Κανελλόπουλο με σκοπό τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και την περιστολή της φοροδιαφυγής.

β) Το 1982, η εφαρμογή του συστήματος των αντικειμενικών αξιών στις μεταβιβάσεις των ακινήτων από τον τότε Υπουργό Οικονομικών Δημήτρη Κουλουριάνο που συνέβαλε στη διαφάνεια των συναλλαγών.

γ) Η εισαγωγή του Φ.Π.Α στις συναλλαγές αγαθών και υπηρεσιών (με το ν. 1642/1986) από τις 1/1/1987.

δ) Η εναρμόνιση της έμμεσης φορολογίας με τα ισχύοντα στην Ευρωπαϊκή Ένωση από τις 1/1/1993 (ν. 2093/1992).

ε) Ο ν. 2238/94 με τον οποίο επανακωδικοποιήθηκε η φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων και θεσμοθετήθηκε ο αντικειμενικός τρόπος υπολογισμού του ελάχιστου καθαρού εισοδήματος ελεύθερων επαγγελματιών και εταιρειών.

Παρά τις επί μέρους παρεμβάσεις, το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας χαρακτηριζόταν από σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες.

Οι βασικές του αδυναμίες ήταν και σε κάποιο βαθμό παραμένουν οι εξής:

Πρώτον: Η πολυπλοκότητα με πολλές μεταξύ τους αντιφατικές διατάξεις.

Δεύτερον: Η έλλειψη πλήρους και αυτόματης επανακωδικοποίησης των βασικών φορολογιών (εισοδήματος - Φ.Π.Α και Κεφαλαίου).

Τρίτον: Οι πολλές εξαιρέσεις και απαλλαγές, αποτέλεσμα πιέσεων διαφόρων ομάδων με αυξημένη πρόσβαση και επιρροή προς το πολιτικό σύστημα, με συνέπεια μεγάλα τμήματα του πληθυσμού να φοροαποφεύγουν κατά νόμιμο τρόπο.

Τέταρτον: Οι συχνές μεταβολές στη φορολογική νομοθεσία που συνέτειναν στην έλλειψη σχέσεων εμπιστοσύνης κράτους-φορολογουμένων, σε συνδυασμό με τη βιομηχανία έκδοσης υπουργικών αποφάσεων και εγκυκλίων.

Πέμπτον: Η αδυναμία του φοροελεγκτικού μηχανισμού να εντοπίσει και να συλλάβει την εκτεταμένη φοροδιαφυγή που εξελίχθηκε σε ένα ακόμη σημαντικό παράγοντα ανισοκατανομής του εισοδήματος σε βάρος των μισθωτών και των συνταξιούχων που κατά τεκμήριο έχουν περιορισμένες δυνατότητες για φοροδιαφυγή.

Οι δομικές αδυναμίες του φορολογικού συστήματος επί δεκαετίες είχαν ως αποτέλεσμα, τα συνολικά φορολογικά έσοδα να υστερούν ως ποσοστό του Α.Ε.Π σε σχέση με τις περισσότερες χώρες του Ο.Ο.Σ.Α. Επιπλέον, η εκτεταμένη φοροδιαφυγή οδηγούσε στην άσκηση φορολογικών πιέσεων προς τους συνεπείς φορολογούμενους με την έννοια ότι οι φορολογικοί συντελεστές άμεσου και έμμεσων φόρων να παραμένουν υψηλοί για να αντισταθμίζουν τις απώλειες (από φοροδιαφυγή και φοροαποφυγή).

Αποτελούσε συνήθη πρακτική, τα φορολογικά έσοδα να υπολείπονται σημαντικά των στόχων του προϋπολογισμού με συνέπεια να είναι αδύνατη η χάραξη της ολοκληρωμένης δημοσιονομικής στρατηγικής.

Διαχρονικά, οι αδυναμίες και τα χαρακτηριστικά του φορολογικού συστήματος, αποτέλεσαν μία από τις βασικές αιτίες των υψηλών δημοσιονομικών ελλειμμάτων και των υψηλών δανειακών αναγκών που οδήγησαν στη κρίση χρέους και στην προσφυγή στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας.

3.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΧΩΡΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Με βάση τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας, το 2011 τα συνολικά φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα (συμπεριλαμβανομένων εισφορών στη κοινωνική ασφάλιση) ανήλθαν στο 35 % του Α.Ε.Π., 5 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 27 και σχεδόν 6 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από το μέσο όρο των 17 της Ευρωζώνης.

Τα υψηλότερα ποσοστά εσόδων καταγράφονται (όπως και στα προηγούμενα έτη) στις βόρειες χώρες με ισχυρή οικονομία (Δανία, Σουηδία, Βέλγιο, Αυστρία, Φινλανδία, Γερμανία, Ολλανδία και την Ιταλία), ενώ η Ιρλανδία, η Πορτογαλία και η Ισπανία βρίσκονται στις σχετικώς χαμηλότερες θέσεις του πίνακα.

Εάν λάβουμε υπ' όψη, για το ίδιο έτος, μόνο τους άμεσους και τους έμμεσους φόρους, η απόκλιση δεν μειώνεται σημαντικά καθώς τα φορολογικά έσοδα (δίχως τις εισφορές στη κοινωνική ασφάλιση) στην Ελλάδα ανήλθαν σε 21,8% του Α.Ε.Π, έναντι 25,2 % του μέσου όρου της Ευρωζώνης και 26,3 % του μέσου όρου των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Από τα στοιχεία της EUROSTAT προκύπτουν και άλλα ενδιαφέροντα συμπεράσματα:

Πρώτον: Στην Ελλάδα, διαχρονικά, το υψηλότερο ποσοστό των φορολογικών εσόδων προέρχεται από την έμμεση φορολογία, ενώ οι πλούσιες Σκανδιναβικές χώρες, το Βέλγιο, η Αυστρία και το Ηνωμένο Βασίλειο (Μεγάλη Βρετανία) χαρακτηρίζονται από υψηλό ποσοστό συμμετοχής των άμεσων φόρων ως ποσοστό του Α.Ε.Π.

Δεύτερον: Οι άμεσοι φόροι στην Ελλάδα αποτελούσαν το 2011 μόλις το 8,6 % του Α.Ε.Π, έναντι 11,9 % των χωρών της Ευρωζώνης και 12,6 % των 27 της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Χαμηλότερο ποσοστό ως προς το Α.Ε.Π σε σχέση με την Ελλάδα έχουν μόνο ορισμένες από τις χώρες που εντάχθηκαν σχετικά πρόσφατα στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Βουλγαρία, Τσεχία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Ρουμανία, Σλοβακία και Πολωνία).

Τρίτον: Το ποσοστό συμμετοχής των έμμεσων φόρων στο Α.Ε.Π στην Ελλάδα ανήλθε το 2011 σε 13%, όσο ακριβώς και στις λοιπές χώρες της Ευρωζώνης.

Πίνακα 3.1 Ποσοστό Συμμετοχής Των Συνολικών Φορολογικών Εσόδων Στο Α.Ε.Π Στην Περίοδο 2001 – 2011 .

ΕΤΟΣ	ΕΛΛΑΔΑ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ	ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΤΩΝ 27
2001	35,2	41,3	40,7
2002	35,7	40,8	40,1
2003	34,1	40,8	40,1
2004	33,4	40,5	39,9
2005	34,4	40,7	40,2
2006	34,4	41,2	40,7
2007	34,3	41,2	40,6
2008	34,2	40,8	40,4
2009	32,8	40,4	39,7
2010	34	40,3	39,6
2011	34,9	40,8	40,0

Σ.Σ.: Συμπεριλαμβάνονται οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης

Πηγή: EUROSTAT-Total tax revenue by country, 2001-2011

Πίνακα 3.2 : Συμμετοχής Των Άμεσων Και Έμμεσων Φόρων Στην Ελλάδα ως Ποσοστό Των Φορολογικών Εσόδων .

ΕΤΟΣ	ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ (%)	ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ (%)	ΛΟΓΟΣ ΕΜΜΕΣΩΝ/ ΑΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ
1996	35	65	1,86
1997	36,4	63,6	1,75
1998	40,6	59,4	1,46
1999	40,9	59,1	1,45
2000	42,4	57,6	1,36
2001	41,1	58,9	1,44
2002	41,4	58,6	1,42
2003	41,7	58,3	1,40
2004	41,7	58,3	1,40
2005	43,6	56,4	1,29
2006	41,6	58,4	1,41
2007	41,0	59,0	1,44
2008	40,8	59,2	1,45
2009	43,1	56,9	1,32
2010	39,4	60,6	1,53
2011	41,5	58,5	1,41
2012	44,7	55,3	1,24
2013	44,8	55,2	1,23

Πηγή: Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 2006 και 2014.

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι :

Πρώτον: Για πολλά χρόνια στην Ελλάδα οι έμμεσοι φόροι αποτελούσαν τη μεγάλη δεξαμενή των φορολογικών εσόδων, ενώ αντιθέτως το ποσοστό συμμετοχής των άμεσων φόρων στο Α.Ε.Π κινείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Δεύτερον: Μέχρι την έναρξη της οικονομικής κρίσης, οι έμμεσοι φόροι ανέρχονταν περίπου σε 60% του συνόλου των φορολογικών εσόδων.

Ακόμη όμως και το 2005 που παρατηρείται αύξηση του ποσοστού των άμεσων φόρων (43,6%) αυτό οφειλόταν σε έκτακτους και συγκυριακούς παράγοντες, καθώς το έτος αυτό εισπράχθηκαν σημαντικά ποσά από την περαίωση των εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων, στην οποία εντάχθηκαν εκατοντάδες χιλιάδες ελεύθεροι επαγγελματίες και επιχειρήσεις αποδίδοντας ιδιαίτερα σημαντικά ποσά από άμεσους φόρους παρελθόντων οικονομικών ετών.

Τρίτον: Η σημαντική βελτίωση που παρατηρείται κατά τη τελευταία τριετία και που οδήγησε σε αυξημένη συμμετοχή των άμεσων φόρων, οφείλεται κυρίως στην αύξηση των φόρων περιουσίας, ενώ παράλληλα η σημαντική πτώση της ιδιωτικής κατανάλωσης και του τζίρου λιανικών πωλήσεων οδήγησε σε απώλεια εσόδων από Φ.Π.Α όπως θα δούμε σε επόμενο κεφάλαιο.

3.3 ΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Πολλοί οικονομολόγοι έχουν εμφατικά επισημάνει τις μεγάλες διαφορές των φορολογικών συστημάτων στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ένα επιπλέον παράγοντα για την αδυναμία της να αποτελέσει ένα πραγματικά ενιαίο πολιτικό και οικονομικό έλεγχο.

Αν και οι μεγαλύτερες αποκλίσεις στους φορολογικούς συντελεστές εμφανίζονται κυρίως μεταξύ των αποκαλούμενων νέων χωρών, δηλαδή αυτών που εντάχθηκαν στην Ευρωπαϊκή Ένωση τη τελευταία δεκαετία και των «15» παλαιότερων, αδιαμφισβήτητα σημαντικές διαφορές υπάρχουν και μεταξύ των χωρών της ίδιας της Ευρωζώνης.

Οι διαφορές οφείλονται κατά βάση σε πολιτικές και ιστορικές αιτίες (πχ οι Σκανδιναβικές χώρες εδώ και πολλές δεκαετίες επιβάλουν υψηλούς συντελεστές φορολογίας εισοδήματος για τη χρηματοδότηση της εκτεταμένης κοινωνικής πολιτικής και του περιβόητου κράτους πρόνοιας που συντηρούν).

Ωστόσο, η απόκλιση των φορολογικών συστημάτων, αν και σε κάποιο βαθμό δικαιολογείται από τις διαφορές στο κατά κεφαλή εισόδημα, σε πολλές περιπτώσεις υποκρύπτουν την πολιτική ορισμένων χωρών να προσελκύσουν κεφαλαία από άλλες χώρες (φορολογικός ανταγωνισμός).

Η έλλειψη πολιτικής βούλησης, σε επίπεδο κορυφαίων Ευρωπαϊκών θεσμών, για τη σταδιακή ομογενοποίηση των φορολογικών συστημάτων των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχει μετατρέψει τη φορολογική πολιτική σε πεδίο μεταξύ τους ανταγωνισμού, ιδίως μεταξύ των «νεότερων χωρών» της που σε μεγάλο ποσοστό έχουν χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές επί του εισοδήματος.

Χρησιμοποιώντας στοιχεία από την έκδοση της EUROSTAT με τίτλο «Φορολογικές Τάσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση» (Taxation trends in the European Union) που δημοσιοποιήθηκε τον Απρίλιο του 2013, καταρτίσαμε τον παρακάτω πίνακα, για τους φορολογικούς συντελεστές επί των εισοδημάτων φυσικών προσώπων, επιχειρήσεων και Φ.Π.Α.

ΧΩΡΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ	Φ.Π.Α
ΑΥΣΤΡΙΑ	Υπάρχουν 4 φορολογικοί συντελεστές 0 % , 36,5 % , 43,2 % και 50 % . Για τους μισθωτούς ισχύει αφορολόγητο 16800 ευρώ και για τους συνταξιούχους 15000 ευρώ. Ο ανώτατος συντελεστής 50 % εφαρμόζεται για εισοδήματα άνω των 60000 ευρώ.	25 %	Ο βασικός συντελεστής ανέρχεται σε 20 % . Ωστόσο, για τα τρόφιμα τα βιβλία τις εφημερίδες ισχύει μειωμένος συντελεστής 10%.
ΒΕΛΓΙΟ	5 φορολογικοί συντελεστές από 25% έως 50 %.	Ο βασικός φορολογικός συντελεστής είναι 33,99 % . Για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις με κέρδη έως 322500 ευρώ ισχύουν χαμηλότεροι φορολογικοί συντελεστές που ξεκινούν από 24,98%.	Ο βασικός συντελεστής είναι 21% . Υπάρχει και μειωμένος συντελεστής Φ.Π.Α 6% για τρόφιμα φάρμακα κ.λπ.
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	Εφαρμόζεται το σύστημα αναλογικής φορολογίας με συντελεστή 10 % (flat tax rate).	10 %	Βασικός συντελεστής 20%. Υπάρχει και ένας μειωμένος συντελεστής 9% για τις ξενοδοχειακές υπηρεσίες.
ΚΥΠΡΟΣ	4 φορολογικοί συντελεστές 20 % , 25% , 30 % και 35 % που ισχύει για εισοδήματα άνω των 60000 ευρώ	12,5 %	9 % και 19 %.

ΧΩΡΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ	Φ.Π.Α
ΕΣΘΟΝΙΑ	Αναλογικός συντελεστής 21%. Μηδενικός φορολογικός συντελεστής για πολύ χαμηλά εισοδήματα.	Φορολογούνται μόνο τα διανεμόμενα κέρδη με 21%.	Βασικός συντελεστής 20%. Για ελάχιστα είδη (φάρμακα, ξενοδοχεία , βιβλία κλπ) 9 %.
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	5 φορολογικοί συντελεστές 6,5 % - 31,75 % . Επιπλέον υψηλοί Δημοτικοί φόροι με βάση το εισόδημα.	24,5 %	Βασικός συντελεστής 24 %. Ισχύουν όμως και 2 ακόμη συντελεστές Φ.Π.Α. 10 % και 14 % για περιορισμένα αγαθά και υπηρεσίες.
ΓΑΛΛΙΑ	Προοδευτική κλίμακα με ανώτατο συντελεστή 45 % (για εισοδήματα άνω των 150000 ευρώ).	Ο βασικός συντελεστής είναι 33,33 % . Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις με κέρδη έως 38120 ευρώ φορολογούνται με 15 % . Οι μεγάλες επιχειρήσεις επιβαρύνονται με επιπλέον συντελεστή 3,3 %.	Οι βασικοί συντελεστές είναι 3 (5 % , 10 % και 20%).
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	Από 14 % - 42 % . Ο συντελεστής 42 % ισχύει για εισοδήματα άνω των 250000 ισχύει συντελεστής 45%.	15 % αλλά με πολύ χαμηλούς συντελεστές αποσβέσεων.	Ο βασικός συντελεστής Φ.Π.Α είναι 19%. Για ελάχιστα είδη ισχύει μειωμένος συντελεστής 7%.

ΧΩΡΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ	Φ.Π.Α
ΤΣΕΧΙΑ	15% μέχρι της 31/12/2014 19% από 1/1/2015 (flat tax rate).	19%	Ο βασικός συντελεστής είναι 21 %. Για τα τρόφιμα ισχύει συντελεστής 15%.
ΔΑΝΙΑ	8% - 56,2%	25%	25%
ΕΛΛΑΔΑ	Τρεις βασικοί συντελεστές 22% - 42%. Ο συντελεστής 42 % στο εισόδημα άνω των 42000 ευρώ ισχύουν κλιμακωτά μειούμενα εκπιπόμενα ποσά. Φορολογικός συντελεστής 26 % για εισόδημα έως 50000 ευρώ των ελεύθερων επαγγελματιών και 33% για το υπερβάλλον ποσό.	Ενιαίος συντελεστής 26%. Τα μερίσματα των Ανωνύμων Εταιρειών φορολογούνται με επιπλέον συντελεστή 10%.	Ο βασικός συντελεστής είναι 23 %. Ισχύει μειωμένος συντελεστής 13% για τρόφιμα φάρμακα κλπ και 6,5% για βιβλία εφημερίδες κ.λπ.
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	16% αναλογικός συντελεστής (flat tax rate). Ειδικό αφορολόγητο για πολύτεκνες οικογένειες.	Ο βασικός συντελεστής είναι 19 %, αλλά ισχύει μειωμένος συντελεστής 10% για κέρδη έως 1,78 εκατ. ευρώ.	Οι βασικοί συντελεστές είναι 18 % και 27%.
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	20 % - 41 %	12,5 %	0 % - 23 %. Με μηδενικό συντελεστή Φ.Π.Α φορολογούνται βασικά αγαθά όπως κάποια τρόφιμα, παιδικά ενδύματα και υποδήματα.
ΙΤΑΛΙΑ	23 % – 43 % . Ο Συντελεστής 43 % επί των εισοδημάτων άνω των 75000 ευρώ	27,5 %	Ο βασικός συντελεστής είναι 22%. Μειωμένος συντελεστής 10 % για τρόφιμα κ.λπ.

ΧΩΡΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ	Φ.Π.Α
ΛΕΤΟΝΙΑ	24 %	15% με μειωμένους συντελεστές για πολύ μικρές επιχειρήσεις.	Ο βασικός συντελεστής είναι 21%. Μειωμένος συντελεστής 12% για φάρμακα και θέρμανση.
ΛΙΘΟΥΑΝΙΑ	Φορολόγηση εισοδημάτων με βάση την πηγή προέλευσης. Μεγάλες κατηγορίες του πληθυσμού (αγρότες-ναυτικοί-χαμηλοσυνταξιούχοι) είναι αφορολόγητοι.	Ο βασικός συντελεστής είναι 15%. Οι μικρές επιχειρήσεις με κέρδη έως 290000 ευρώ φορολογούνται με 5 %.	Ο βασικός συντελεστής είναι 21 %.
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	19 φορολογικοί συντελεστές 0 % - 40%. Διαφορετικοί συντελεστές ανά πηγή εισοδήματος. Ο συντελεστής 40% ισχύει για ατομικά εισοδήματα άνω των 100000 ευρώ και οικογενειακά άνω των 200000 ευρώ.	Ο μέσος φορολογικός συντελεστής είναι 29,22 %.	Ισχύουν 4 συντελεστές 3 % - 6% -12 % και 15 %.
ΜΑΛΤΑ	4 φορολογικοί συντελεστές 0 %, 15%, 25% και 35%. Αφορολόγητα ποσά για ατομικό και οικογενειακό εισόδημα (8500 ευρώ και 9300 ευρώ αντίστοιχα).	35 %	Ο βασικός συντελεστής είναι 18 %.

ΧΩΡΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ	Φ.Π.Α
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	Πολύπλοκο σύστημα με βασικούς συντελεστές 37%-52% (μαζί με τις ασφαλιστικές εισφορές). Χαμηλότεροι συντελεστές (19 % - 52 %) για μεγαλύτερης ηλικίας φορολογούμενους.	25% για κέρδη άνω των 200000 ευρώ. Για χαμηλότερα του ποσού αυτού 20%.	Ο βασικός συντελεστής είναι 21%. Για αγαθά όπως τρόφιμα, φάρμακα, εκδόσεις, πολιτιστικές εκδηλώσεις 6 %.
ΠΟΛΩΝΙΑ	Με συντελεστή 18% εισοδήματα έως 19296 ευρώ και με 32% το υπερβάλλον.	19 %	Ο βασικός συντελεστής είναι 23%. Υπάρχουν χαμηλότεροι 8% , 5% και 0% για περιορισμένα είδη.
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	6 φορολογικοί συντελεστές με ανώτατο συντελεστή 48 % για εισοδήματα άνω των 80000 ευρώ .	25 % ενιαίος συντελεστής. Επιπλέον 3% για κέρδη άνω των 1,5 εκατ ευρώ και 5 % για κέρδη άνω των 7,5 εκατ. ευρώ.	Τρεις βασικοί συντελεστές Φ.Π.Α 6 %-13% και 21%.
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	16 % αναλογικός συντελεστής (flat tax rate).	16% ενιαίος συντελεστής 3% επί των μικτών κερδών για τις μικρές επιχειρήσεις. Μηδενικός συντελεστής για τα μερίσματα	Ο βασικός συντελεστής στο 20%. Υπάρχει και μειωμένος συντελεστής 9% στα φάρμακα , στα βιβλία κ.λπ.
ΣΛΟΒΑΚΙΑ	19% συντελεστής 25% για υψηλότερα εισοδήματα	23 %	20% βασικός συντελεστής. Υπάρχει και δεύτερος συντελεστής 10% για φάρμακα και βιβλία.

ΧΩΡΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ	Φ.Π.Α
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	3 φορολογικοί συντελεστές με ανώτατο 41% για εισοδήματα άνω των 18960 ευρώ. Για το 2013 και το 2014 θεσπίστηκε συντελεστής 50% για εισοδήματα άνω των 70907 ευρώ.	16% το 2014 και 15% το 2015.	Βασικός συντελεστής 20%. Ειδικό για τρόφιμα βιβλία φάρμακα και αγροτικά προϊόντα συντελεστής 8,5%.
ΙΣΠΑΝΙΑ	Το 2013 ίσχυε κλίμακα 6 συντελεστών από 24,75%-52%. Ο ανώτατος συντελεστής ισχύει για εισοδήματα άνω των 300000 ευρώ.	Βασικός συντελεστής 30%. Για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις ο συντελεστής είναι 25%.	Ο βασικός συντελεστής είναι 21%. Υπάρχουν 2 ακόμη συντελεστές 10% και 4% για ελάχιστες κατηγορίες αγαθών.
ΣΟΥΗΔΙΑ	Εθνικός συντελεστής φόρου εισοδήματος 20%-25%. Επιπλέον δημοτικός συντελεστής με μέσο όρο 31,73% το 2013.	26,3 %	Ο βασικός συντελεστής είναι 25%. Υπάρχει και συντελεστής 12% για τρόφιμα και τουριστικές επιχειρήσεις.
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	Δύο βασικοί συντελεστές 20 % και 40%. Επιπλέον συντελεστής 45% για εισοδήματα άνω των 172835 ευρώ.	20% για κέρδη έως 365670 ευρώ και 23% για το υπερβάλλον.	Ο βασικός συντελεστής είναι 20%. Υπάρχει συντελεστής 5% για τα ενεργειακά προϊόντα και μηδενικός συντελεστής για τα τρόφιμα βιβλία, μεταφορές, παιδικά ενδύματα και υποδήματα.

Πηγή: EUROSTAT Statistical books-Taxation trends in the European Union, 2013 edition

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Η ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΤΑ ΤΟ 2009

ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΔΙΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

4.1 ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Η Ελλάδα από το 2010 εισήλθε στην πλέον δύσκολη περίοδο, στη μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, πορεία της.

Η εκτίναξη του δημοσίου χρέους και η αύξηση της διαφοράς των επιτοκίων δανεισμού σε σχέση με τη Γερμανία (γνωστή ως spreads) οδήγησε στις αρχές του 2010, το Ελληνικό Δημόσιο, τις τράπεζες και τις Ελληνικές επιχειρήσεις εκτός διεθνών αγορών και σε συνεχείς υποβαθμίσεις της πιστοληπτικής τους ικανότητας. Κάτω από το βάρος των εξελίξεων αυτών, η Ελλάδα εντάχθηκε τον Μάιο του 2010 στο Μηχανισμό Σταθερότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στη συνέχεια μέσα από τα Μνημόνια που υπογράφηκαν και κυρώθηκαν, η Ελλάδα έλαβε χρηματοδότηση από τις χώρες-μέλη της Ευρωζώνης και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο ποσά ύψους 239,9 δις ευρώ κυρίως για την αποπληρωμή του υφισταμένου δημοσίου χρέους και κατά δεύτερο λόγο για τη κάλυψη νέων λειτουργικών αναγκών του Δημοσίου. Σε αντιστάθμισμα, εφαρμόστηκε το πιο σκληρό δημοσιονομικό πρόγραμμα σε χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, από την ίδρυση της Ε.Ο.Κ, το 1957.

Μέσα από την αλυσίδα μέτρων δημοσιονομικού χαρακτήρα στην περίοδο 2010-2013, η Ελληνική οικονομία βρέθηκε σε κατάσταση που χαρακτηρίστηκε:

- Από τη μείωση του ονομαστικού Α.Ε.Π στην περίοδο 2010-2013 κατά 22,18%.
- Από την εκτίναξη του δείκτη της ανεργίας (από 9,5% το 2009 σε 27,5% το 2013).
- Από τη δραματική συρρίκνωση του όγκου λιανικών πωλήσεων και της οικοδομικής δραστηριότητας (συνολικά στην περίοδο αυτή η ιδιωτική κατανάλωση μειώθηκε κατά 29,9%).

Το πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής στηρίχθηκε σε δύο άξονες:

Πρώτον: Στην επιβολή δεκάδων νέων φορολογικών επιβαρύνσεων.

Δεύτερον: Στη σημαντική συρρίκνωση των δαπανών του δημοσίου, μέσα από τις μειώσεις μισθών και συντάξεων αλλά και τις δαπάνες για την υγεία, την παιδεία, την άμυνα, τα επιδόματα και το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Τα πρόσφατα δημοσιοποιημένα δημοσιονομικά στοιχεία ανέδειξαν τη σημαντική βελτίωση που έχει επιτευχθεί στα δημόσια οικονομικά κατά τη τελευταία τετραετία.

α) Το 2013 η Ελλάδα εμφάνισε πρωτογενές πλεόνασμα της τάξης των 3 δις ευρώ (περίπου 1,6 % του Α.Ε.Π) έναντι πρωτογενούς ελλείμματος 24 δις ευρώ το 2009 (άνω του 10 % του Α.Ε.Π).

β) Στη τελευταία τετραετία οι πρωτογενείς δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού μειώθηκαν κατά 17,5 δις ευρώ ,ενώ τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού μειώθηκαν κατά 4,8% του Α.Ε.Π (2009: 23,1% του Α.Ε.Π, 2013: 27,9 του Α.Ε.Π).

Από μια πρώτη ανάγνωση, προκύπτει ότι το κύριο βάρος της δημοσιονομικής προσαρμογής επιρρίφθηκε στο σκέλος των δαπανών, αφού στην περίοδο αυτή το σύνολο των φορολογικών εσόδων μειώθηκε περίπου κατά 5 δις ευρώ (2009: 49,7 δις ευρώ, 2013: 44,4 δις ευρώ).

Ωστόσο, η πραγματικότητα είναι εντελώς διαφορετική όπως θα καταδειχτεί στη συνέχεια.

Στην περίοδο 2010-2014, αυξήθηκαν οι φορολογικές επιβαρύνσεις τόσο στην άμεση όσο και στην έμμεση φορολογία. Παράλληλα, εντάθηκαν οι φορολογικοί έλεγχοι που σε συνδυασμό με την ενίσχυση των τεκμηρίων διαβίωσης διέυρυναν τη φορολογική βάση και αύξησαν σημαντικά τη μέση φορολογική επιβάρυνση.

Η μείωση των φορολογικών εσόδων οφείλεται, εμφανώς, σε άλλους παράγοντες, όπως:

- Η μείωση του ονομαστικού Α.Ε.Π.
- Η αύξηση της ανεργίας που μείωσε σημαντικά τα έσοδα από την είσπραξη του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων.
- Η μείωση του ονομαστικού επιπέδου των μισθών στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα που, επίσης, επέφερε μεγάλη μείωση στα έσοδα από φόρους εισοδήματος φυσικών προσώπων.
- Η συρρίκνωση της κερδοφορίας των Ελληνικών επιχειρήσεων που έφερε πτώση στην είσπραξη του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων. Η μείωση του όγκου λιανικών πωλήσεων που επηρέασε την είσπραξη έμμεσων φόρων.

Επιπρόσθετα, η φορολογική πολιτική (σε συνδυασμό με λοιπούς παράγοντες) οδήγησε στην αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος των ασθενέστερων

4.2 ΟΙ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2010 -2013

Η περίοδος 2010–2013 χαρακτηρίζεται από σαρωτικές μεταβολές στο φορολογικό σύστημα.

Με αφετηρία το νόμο 3815/2010 για τις κληρονομίες, δωρεές, γονικές παροχές κλπ έως το νόμο 4223/2013 που ρύθμισε θέματα που αφορούν τον ενιαίο φόρο ιδιοκτησίας ακινήτων (με τον οποίο φορολογήθηκε η κατοχή και των αγροτεμαχίων) στη Βουλή ψηφίστηκαν περισσότεροι από 30 νόμοι με φορολογικές διατάξεις και επιβαρύνσεις.

Ως σημαντικότερες και επαχθέστερες φορολογικές επιβαρύνσεις της περιόδου αυτής μπορούν να θεωρηθούν:

- Οι διαδοχικές μεταβολές στους συντελεστές Φ.Π.Α που από 4,5%, 9% και 19% το 2009 αυξήθηκαν σε 6,5 % , 13 % και 23% αντίστοιχα το 2010, πρώτο έτος εφαρμογής των Μνημονίων.
- Η επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης στο σύνολο των εισοδημάτων, άνω των 12000 ευρώ με συντελεστή 1%-4%, ανάλογα με το ετήσιο εισόδημα των φορολογουμένων φυσικών προσώπων.
- Οι μεταβολές στη κλίμακα φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων και η κατάργηση σειράς φοροαπαλλαγών, με αποτέλεσμα σχεδόν όλα τα φυσικά πρόσωπα να επιβαρύνονται με φόρο.
- Οι αυξήσεις των ειδικών φόρων κατανάλωσης σε καπνικά προϊόντα, οινοπνευματώδη και καύσιμα που ώθησε τις τιμές τους στα ύψη.
- Η ενίσχυση των τεκμηρίων διαβίωσης από κατοχή και χρήση ακινήτων, αυτοκινήτων, σκαφών κ.λπ.

- Η επιβολή φόρου ακίνητης περιουσίας κλιμακωτά σε όλους τους κατόχους σημαντικού ύψους ακίνητης περιουσίας που σε συνδυασμό με τους λοιπούς φόρους περιουσίας και την πτώση των εισοδημάτων, αλλά και της αξίας των ακινήτων, δημιούργησε σοβαρές στρεβλώσεις στην αγορά αυτή με τελικό αποτέλεσμα οι μεταβιβάσεις ακινήτων ακόμα και για δωρεές και γονικές παροχές να μειωθούν κατακόρυφα στην τριετία 2011-2013.
- Η κατάργηση του αφορολογήτου του ορίου για τους ελεύθερους επαγγελματίες, επιτηδευματίες κ.λπ., που αύξησε σημαντικά τη φορολογική τους επιβάρυνση και σε συνδυασμό με τη γενικότερη κατάσταση οδήγησε σε κλείσιμο επιχειρήσεων και διακοπή άσκησης επιτηδεύματος σε χιλιάδες ελεύθερους επαγγελματίες.
- Η επιβολή τέλους επιτηδεύματος σε όλους τους ελεύθερους επαγγελματίες και στους επιτηδευματίες, φυσικά και νομικά πρόσωπα που ουσιαστικά αποτέλεσε μια επιπλέον, δίχως επαρκή αιτιολόγηση, φορολόγησή τους.
- Ο υπερδεκαπενταπλασιασμός του ειδικού φόρου κατανάλωσης επί του πετρελαίου θέρμανσης, από 2,1 λεπτά του ευρώ ανά λίτρο σε 6 λεπτά από τον Οκτώβριο του 2011 και σε 33 λεπτά από τον Οκτώβριο του 2012 που οδήγησε σε δραματική μείωση της κατανάλωσης και απώλεια (αντί για αύξηση) των φορολογικών εσόδων. Ακόμη και με βάση τα επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, η υπέρμετρη αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης στο πετρέλαιο θέρμανσης οδήγησε 3.000.000 Έλληνες σε αδυναμία να καλύψουν τις βασικές ανάγκες θέρμανσής τους, κατά την τελευταία περίοδο.
- Η επιβολή ειδικού φόρου κατανάλωσης επί του φυσικού αερίου.
- Οι διαδοχικές αυξήσεις των τελών κυκλοφορίας αυτοκινήτων.
- Η μετάταξη σειράς προϊόντων από το συντελεστή 13% στον υψηλό συντελεστή Φ.Π.Α 23%.

4.3 Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΩΝ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΤΑ ΠΗΓΗ

Η φορολογική πολιτική της περιόδου 2010-2013 επέφερε σημαντικές μεταβολές στη διάρθρωση των φορολογικών εσόδων του Τακτικού Προϋπολογισμού κατά πηγή.

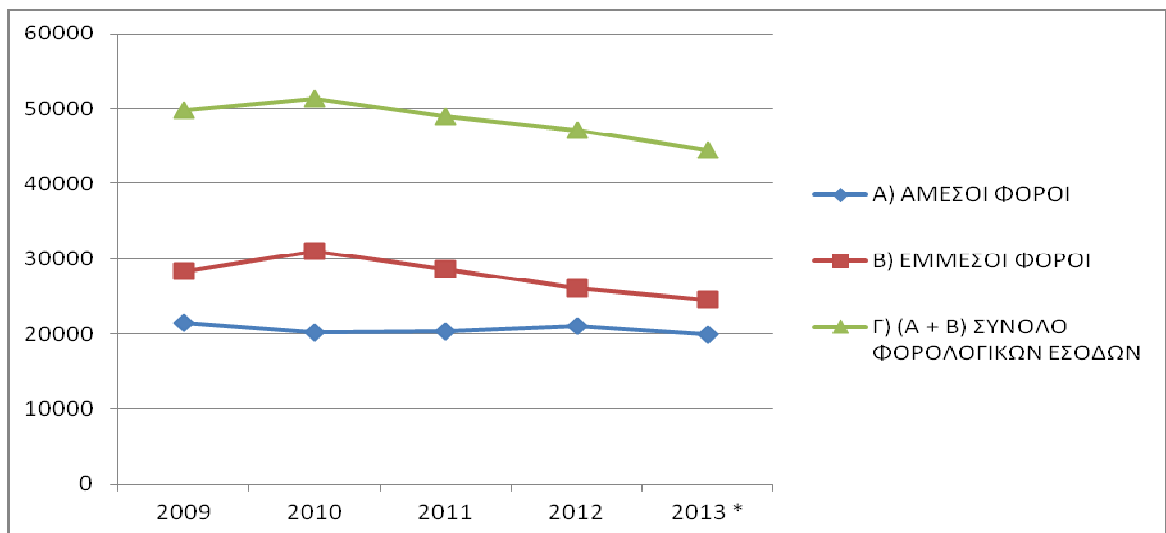
Πίνακας 4.1 Φορολογικών Εσόδων Του Τακτικού Προϋπολογισμού

ΣΕ ΕΚΑΤΟΜΥΡΙΑ ΕΥΡΩ

ΦΟΡΟΙ	2013 *	2012	2011	2010	2009
Α) ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	19884	21096	20318	20224	21431
ΦΟΡΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	7982	9970	8285	9398	10841
ΦΟΡΟΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	1640	1715	2760	3167	3813
ΦΟΡΟΙ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ	2784	2857	1172	487	526
ΛΟΙΠΟΙ ΑΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	7478	6554	8101	7172	6251
Β) ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	24519	26083	28632	31042	28293
Φ.Π.Α	13644	14956	16887	17374	16582
ΕΙΔΙΚΟΙ ΦΟΡΟΙ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ	9124	9625	10131	11822	9569
ΛΟΙΠΟΙ ΕΜΜΕΣΟΙ ΦΟΡΟΙ	1751	1502	1614	1846	2142
Γ) (Α + Β) ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΣΟΔΩΝ	44403	47179	48951	51266	49724

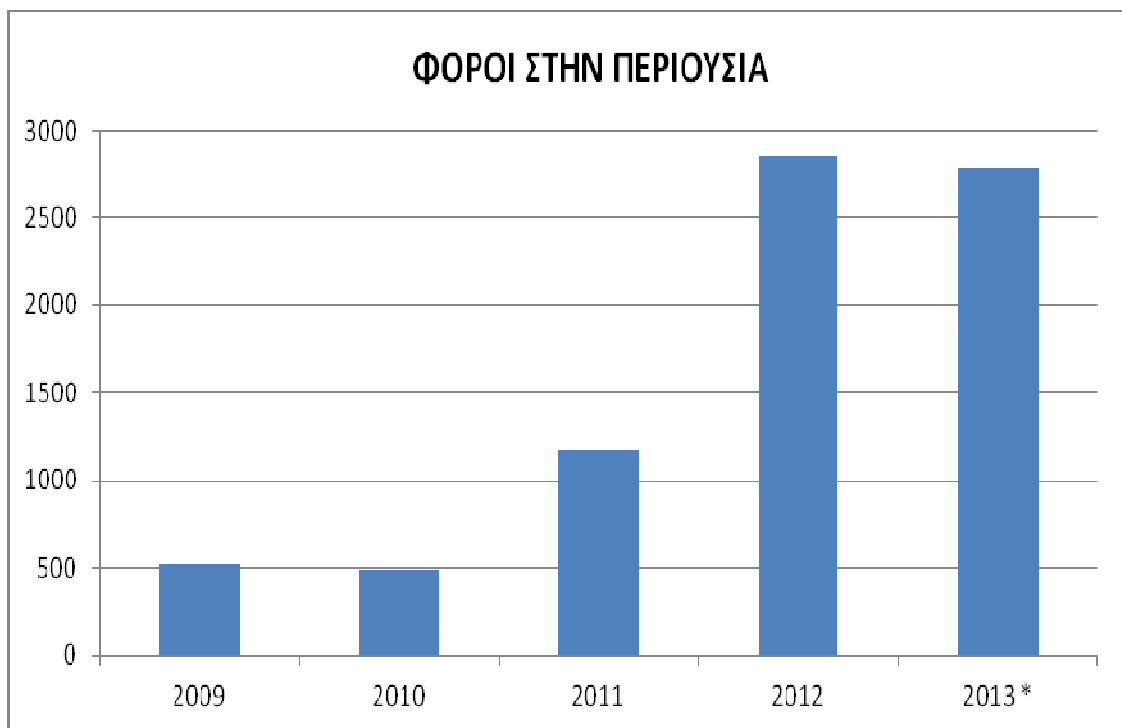
*Εκτιμήσεις για το 2013

Πηγή: Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών του κράτους 2011, 2012, 2013 και 2014

Σχήμα 4.1 Άμεσοι Φόροι και Έμμεσοι Φόροι .

Πηγή : Εισηγητικές Εκθέσεις Προυπολογισμών 2009 , 2010 , 2011 , 2012 , 2013

Σχήμα 4.2 Φόροι Στην Περιουσία

Εισηγητικές Εκθέσεις Προυπολογισμών 2009 , 2010 , 2011 , 2012 , 2013

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

Πρώτον: Παρά την επιβολή πολλών νέων φορολογικών επιβαρύνσεων, τα φορολογικά έσοδα το 2013 ήταν μειωμένα κατά 10,7% σε σχέση με το 2009 που ήταν το τελευταίο έτος πριν από την εφαρμογή των Μνημονίων.

Δεύτερον: Το ποσοστό της συμμετοχής των άμεσων φόρων στο σύνολο των φορολογικών εσόδων αυξήθηκε από 43,1% στο 44,8%, λόγω της αύξησης των φόρων στην περιουσία κατά 429,3 %.

Τρίτον: Η μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση εσόδων καταγράφηκε στο φόρο εισοδήματος νομικών προσώπων (κατά 57%) λόγω της συρρίκνωσης της κερδοφορίας των Ελληνικών επιχειρήσεων (ιδίως των τραπεζών και των βιομηχανικών επιχειρήσεων).

Τέταρτον: Τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων, παρά την επιβολή των νέων φόρων, μειώθηκαν κατά 26,4% στην περίοδο αυτή εξαιτίας:

- Της αύξησης της ανεργίας.
- Της μείωσης των εισοδημάτων στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα.
- Της διακοπής άσκησης επιτηδεύματος μεγάλου αριθμού ελεύθερων επαγγελματιών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων (κλείσιμο εκατοντάδων χιλιάδων επιχειρήσεων στην περίοδο αυτή).

Πέμπτον: Παρά τη σημαντική αύξηση των συντελεστών Φ.Π.Α. και των ειδικών φόρων κατανάλωσης, οι έμμεσοι φόροι στην περίοδο 2009 – 2013 μειώθηκαν κατά 13,3 % λόγω περιστολής της κατανάλωσης.

Έκτον: Η κατηγορία φόρων με τη μικρότερη μείωση εσόδων είναι αυτή των ειδικών φόρων κατανάλωσης που όμως το 2010 εμφάνισε σημαντική αύξηση σε σχέση με το 2009 (κατά 23,5 %). Στη συνέχεια όμως (από το 2011) τα έσοδα από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης μειώθηκαν σημαντικά, λόγω της ραγδαίας μείωσης της κατανάλωσης σε καύσιμα, προϊόντα καπνού και οινοπνευματώδη.

4.4 Η ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2010 – 2014

Στην περίοδο 2010-2013, έγιναν κατ' επανάληψη ουσιώδεις μεταβολές στη κλίμακα φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων.

Πιο συγκεκριμένα:

- 1) Για τη χρήση 2009 (Οικονομικό έτος 2010)

ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ – ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ

Πίνακα 4.2 : Κλίμακια Φόρου Εισοδήματος Μισθωτών - Συνταξιούχων

Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος Κλιμακίου	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Φόρος (ευρώ)
12000	0	0	12000	0
18000	25	4500	30000	4500
45000	35	15750	75000	21250
Άνω των 75000	40			

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

Για τους μη μισθωτούς και συνταξιούχους, δηλαδή τους ελεύθερους επαγγελματίες, επιτηδευματίες και εισοδηματίες ίσχυε η ίδια κλίμακα με τη διαφορά ότι το πρώτο κλιμάκιο εισοδήματος που φορολογούταν με μηδενικό συντελεστή αφορούσε εισόδημα έως 10500 ευρώ, ενώ υπήρχε επόμενο κλιμάκιο εισοδήματος ύψους 1500 ευρώ με συντελεστή 15% (φόρος κλιμακίου 225 ευρώ).

2) Για τη χρήση 2010 (οικονομικό έτος 2011)

ΒΑΣΙΚΗ ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ-ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ

Πίνακα 4.3 : Κλιμάκια Φόρου Εισοδήματος Μισθωτών – Συνταξιούχων 2011

Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος Κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)
12000	0	0	12000	0
4000	18	720	16000	720
6000	24	1440	22000	2160
4000	26	1040	26000	3200
6000	32	1920	32000	5120
8000	36	2880	40000	8000
20000	38	7600	60000	15600
40000	40	16000	100000	31600
Υπερβάλλον	45			

Σ.Σ.: Η ίδια κλίμακα ίσχυε και για τους λοιπούς φορολογούμενους.

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

3) Για τη χρήση 2011 (Οικονομικό Έτος 2012)

ΒΑΣΙΚΗ ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ-ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ

Πίνακα 4.4 : Κλιμάκια Φόρου Εισοδήματος Μισθωτών Συνταξιούχων 2012

Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος Κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)
5000	0	0	5000	0
7000	10	700	12000	700
4000	18	720	16000	1420
10000	25	2500	26000	3920
14000	35	4900	40000	8820
20000	38	7600	60000	16420
40000	40	16000	100000	32420
Υπερβάλλον	45			

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

Σ.Σ.: Για τα λοιπά φυσικά πρόσωπα ίσχυε η ίδια κλίμακα. Για τους συνταξιούχους άνω των 65 ετών και εφόσον τα εισοδήματά τους είναι έως 9000 ευρώ δεν φορολογούνται. (Το ίδιο ισχύει και για τους νέους έως 30 ετών) .

4) Για τη χρήση 2012 (Οικονομικό Έτος 2013)

Για τη χρήση αυτή ίσχυε η ίδια κλίμακα φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων που ίσχυε το 2013.

ΒΑΣΙΚΗ ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ-ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ

Πίνακα 4.5 : Κλιμάκια Φόρου Εισοδήματος Μισθωτών – Συνταξιούχων 2013

Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος Κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)
5000	0	0	5000	0
7000	10	700	12000	700
4000	18	720	16000	1420
10000	25	2500	26000	3920
14000	35	4900	40000	8820
20000	38	7600	60000	16420
40000	40	16000	100000	32420
Υπερβάλλον	45			

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

5) Για τη χρήση 2013 (Οικονομικό Έτος 2014)

ΒΑΣΙΚΗ ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ-ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ

Πίνακα 4.6 : Κλίμακια Φόρου Εισοδήματος Μισθωτών – Συνταξιούχων 2014

Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)
25000	22	5500	25000	5500
17000	32	5440	42000	10940
Υπερβάλλον	42			

Σ.Σ.: Ο φόρος που προκύπτει από την παραπάνω κλίμακα μειώνεται:
α) για εισόδημα μέχρι 21000 ευρώ κατά 2100 ευρώ. Εφ' όσον ο φόρος που προκύπτει είναι μικρότερος των 2100 ευρώ, το ποσό της μείωσης περιορίζεται στο ποσό του φόρου, β) για εισόδημα άνω των 21000 ευρώ, το ποσό της μείωσης περιορίζεται κατά 100 ευρώ μέχρι εξάντλησης του ποσού των 2100 ευρώ για κάθε 1000 ευρώ.

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

Η κλίμακα μη μισθωτών και συνταξιούχων (επιτηδευματίες – ελεύθεροι επαγγελματίες κ.λπ.) έχει ως εξής :

Πίνακας 4.7 : Κλίμακια Φόρου Εισοδήματος Μη Μισθωτών Και Συνταξιούχων

Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος Κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)
50000	26	13000	50000	13000
Υπερβάλλον	33			

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

Για να αποτυπωθούν καλύτερα οι διαφορές συγκρίνουμε τις διαχρονικές μεταβολές φόρου εισοδήματος μισθωτών και ελευθέρων επαγγελματιών για ετήσια εισοδήματα 12000 ευρώ, 22000 ευρώ, 40000 ευρώ και 100000 ευρώ αντίστοιχα.

Με σκοπό να καταστούν εμφανείς οι επιδράσεις στη μεταβολή του φόρου εισοδήματος στην περίοδο 2009-2013, στον παρακάτω πίνακα που καταρτίσαμε για λόγους σύγκρισης ,παρατίθεται ο φόρος εισοδήματος για μισθωτούς και ελεύθερους επαγγελματίες με ετήσιο εισόδημα 12000 ευρώ, 20000 ευρώ, 40000 ευρώ και 60000 ευρώ.

Α) ΓΙΑ ΜΙΣΘΩΤΟΥΣ

Πίνακας 4.8 : Σύγκριση Φόρου Εισοδήματος Μισθωτών 2009 - 2013

ΕΙΣΟΔΗΜΑ (ευρώ)	ΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 2009 (ευρώ)	ΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 2010 (ευρώ)	ΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 2011 (ευρώ)	ΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 2012 (ευρώ)	ΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 2013 (ευρώ)	ΜΕΣΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙ ΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤ ΗΣ (%) 2009	ΜΕΣΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ (%) 2013
12000	0	0	700	700	540	0	4,50
20000	2000	1680	2420	2420	2300	10	11,50
40000	8000	8000	8820	8820	10100	20	25,25
60000	14550	15600	16240	16240	18500	24,25	30,83

Πηγή : Υπουργείο Οικονομικών 2014

Από τον πίνακα προκύπτει η σημαντική αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης στην περίοδο 2010-2013 ακόμη και για τα μεσαία και χαμηλά εισοδήματα.

Ουσιαστικά, η αύξηση του φόρου είναι πολύ μεγαλύτερη αν αναλογιστούμε τη κατάργηση σειράς φοροαπαλλαγών και εκπτώσεων φόρου κατά τη τελευταία τριετία, αλλά και την επιβολή φόρου αλληλεγγύης για όλα τα εισοδήματα(φορολογητέα και μη) άνω των 12000 ευρώ.

Πίνακας 4.9 Σύγκριση Φόρου Εισοδήματος Ελεύθερους Επαγγελματίες – Επιτηδευματίες .

Β) ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ-ΕΠΙΤΗΔΕΥΜΑΤΙΕΣ

ΕΙΣΟΔΗΜΑ (ευρώ)	ΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 2009 (ευρώ)	ΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 2010 (ευρώ)	ΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 2011 (ευρώ)	ΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 2012 (ευρώ)	ΦΟΡΟΣ ΧΡΗΣΗΣ 2013 (ευρώ)	ΜΕΣΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ 2009	ΜΕΣΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ 2013
12000	225	0	700	700	3120	1,88 %	26,00%
20000	2225	1680	2420	2420	5200	11,13 %	26,00%
40000	8225	8000	8820	8820	10400	20,56 %	26,00%
60000	14775	15600	16420	16420	16300	24,63 %	27,17 %

Πηγή : Υπουργείο Οικονομικών 2014

Όπως είναι εμφανές, στην περίοδο 2010-2013 σημειώθηκε σημαντική αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους επιτηδευματίες.

Η αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης είναι υψηλότερη για τα χαμηλά και τα μεσαία εισοδήματα, γεγονός που αποδίδεται στη λογική ότι αυτή η κατηγορία των φορολογούμενων εμφανίζει βάσει των συνοπτικών ελέγχων του Σ.Δ.Ο.Ε τα υψηλότερα ποσοστά φορολογικών παραβάσεων και εκτιμάται ότι μεγάλο ποσοστό της φοροδιαφεύγει, δηλώνοντας πολύ χαμηλότερα εισοδήματα από τα πραγματικά και μη αποδίδοντας τον πραγματικό Φ.Π.Α στο Δημόσιο.

Επισημαίνεται ότι η πραγματική φορολογική επιβάρυνση των ελεύθερων επαγγελματιών είναι σημαντικά μεγαλύτερη λόγω της επιβαλλόμενης εισφοράς αλληλεγγύης και του ετήσιου φόρου επιτηδεύματος.

4.5 Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ένα από τα ζητήματα που απασχολούν τους μελετητές, τους οικονομολόγους και τους πολιτικούς είναι η κατανομή του εισοδήματος των πολιτών σε διάφορες εισοδηματικές κατηγορίες.

Στην Ελλάδα, κατά καιρούς, έχουν γίνει διάφορες έρευνες και μελέτες για τον προσδιορισμό και την κατάταξη αυτών των εισοδηματικών κατηγοριών.

Πολλοί χρησιμοποιούν ως μεθοδολογική ανάλυση τους εθνικούς λογαριασμούς. Άλλοι χρησιμοποιούν διαφορετικές μεθόδους.

Ωστόσο, κατά την άποψή μας, η πλέον αξιόπιστη βάση δεδομένων αποτελεί το Στατιστικό Δελτίο Φορολογικών Δεδομένων της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών, στο οποίο περιέχονται αναλυτικά στοιχεία των δηλωθέντων εισοδημάτων των φυσικών και νομικών προσώπων.

Από την επεξεργασία των εισοδημάτων που δηλώθηκαν το οικονομικό έτος 2010 (εισοδήματα χρήσης 2009) και το οικονομικό έτος 2011 (εισοδήματα χρήσης 2010) προκύπτουν αρκετά ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Βεβαίως, η μη, μέχρι σήμερα, ανακοίνωση των στατιστικών στοιχείων των Οικονομικών ετών 2012 και 2013, εμποδίζει την εξαγωγή ασφαλών συμπεράσματα, ιδίως καθώς κατά τις χρήσεις 2011 και 2012, εμφανίζονται οι μεγαλύτερες μεταβολές και επιπτώσεις από την εφαρμογή της περιοριστικής οικονομικής πολιτικής.

Η έλλειψη επικαιροποιημένων στατιστικών στοιχείων για τα δηλωθέντα εισοδήματα των οικονομικών ετών 2012 και 2013 ήταν το σημαντικότερο πρόβλημα για τον προσδιορισμό των φορολογικών παραμέτρων της διετίας αυτής και των συνεπειών τους στην αναδιανομή του εισοδήματος.

Πίνακας 4.10 : Δηλωθέντα Εισοδήματα .

ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2011	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2010	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2009
ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ & ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ	81.812,2 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	81.215,1 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	78.541,6 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ
ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΛΟΙΠΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	21.887,2 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	19.430,2 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	19.856,3 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ
ΔΗΛΩΘΕΝΤΑ ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΣΩΠΩΝ	12.811,1 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	15.073,5 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	16.709,7 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ
ΣΥΝΟΛΟ	116.510,5 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	115.718,8 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	115.107,6 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ

Πηγή: Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων-Στατιστικό Δελτίο φορολογικών δεδομένων οικονομικών ετών 2009, 2010 και 2011

ΠΙΝΑΚΑΣ ΦΟΡΟΥ ΔΗΛΩΘΕΝΤΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ

Πίνακας 4.11 : Φόρου Δηλωθέντων Εισοδημάτων

	ΦΟΡΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 2011	ΦΟΡΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 2010	ΦΟΡΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΤΟΥΣ 2009
ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ	5.731,2 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	7.019,6 ΕΚΑΤ ΕΥΡΩ	6.931,8 ΕΚΑΤ ΕΥΡΩ
ΛΟΙΠΑ ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ	1.606,3 ΕΚΑΤ ΕΥΡΩ	1.995,5 ΕΚΑΤ ΕΥΡΩ	2.190,5 ΕΚΑΤ ΕΥΡΩ
ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ	3.065,6 ΕΚΑΤ ΕΥΡΩ	3.622,8 ΕΚΑΤ ΕΥΡΩ	4.058,0 ΕΚΑΤ ΕΥΡΩ
ΣΥΝΟΛΟ	10.403,1 ΕΚΑΤ ΕΥΡΩ	12.637,9 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ	13.180,3 ΕΚΑΤ. ΕΥΡΩ

Πηγή: Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων-Στατιστικό Δελτίο φορολογικών δεδομένων οικονομικών ετών 2009, 2010 και 2011

ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΣΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΠΙΒΑΡΥΝΣΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ

Πίνακας 4.12 : Μέση Φορολογική Επιβάρυνση Εισοδημάτων

	ΜΕΣΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ 2011	ΜΕΣΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ 2010	ΜΕΣΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ 2009
ΜΙΣΘΩΤΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΙ	7,00 %	8,64 %	8,83 %
ΛΟΙΠΑ ΦΥΣΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ	7,34 %	10,27 %	11,03 %
ΝΟΜΙΚΑ ΠΡΟΣΩΠΑ	23,93 %	24,03 %	24,29 %

Πηγή: Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων-Στατιστικό Δελτίο φορολογικών δεδομένων οικονομικών ετών 2009, 2010 και 2011

Από τους τρεις παραπάνω πίνακες, προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

Πρώτον: Οι μισθωτοί και οι συνταξιούχοι στη τριετία 2009-2011, δήλωναν, σταθερά, σχεδόν το 80% του δηλωθέντος εισοδήματος φυσικών προσώπων και οι λοιπές κατηγορίες (εισοδηματίες, ελεύθεροι επαγγελματίες, επιτηδευματίες, αγρότες κ.λ.π) λίγο περισσότερο από το 20%.

Δεύτερον: Ενώ τα δηλωθέντα εισοδήματα των μισθωτών και των συνταξιούχων παρέμειναν στα ίδια περίπου ονομαστικά επίπεδα στην περίοδο 2008-2010 (Οικονομικά έτη 2009 , 2010 και 2011) αντιθέτως τα δηλωθέντα καθαρά κέρδη των νομικών προσώπων άρχισαν να μειώνονται από το 2008.

Δηλαδή τα σημάδια της οικονομικής κρίσης εμφανίστηκαν πρώτα στη μείωση της κερδοφορίας των επιχειρήσεων και με χρονική υστέρηση στα εισοδήματα των φυσικών προσώπων.

Τρίτον: Ενώ ο πραγματικός μέσος φορολογικός συντελεστής των νομικών προσώπων κατά την περίοδο 2009-2011 παρέμεινε σταθερός (περίπου 24%), αντιθέτως για τους μισθωτούς-συνταξιούχους και τα λοιπά φυσικά πρόσωπα βαίνει μειούμενος και κινείται σε χαμηλά επίπεδα.

Ωστόσο, θα πρέπει να επισημανθεί ότι η μεγάλη μείωση του μέσου πραγματικού φορολογικού συντελεστή το οικονομικό έτος 2011 για τους μισθωτούς-συνταξιούχους (7%) και τα λοιπά φυσικά πρόσωπα (7,34%) οφείλεται στην παροχή (για εκείνο το έτος) της επιπλέον έκπτωσης φόρου για δήλωση υψηλότερων οικογενειακών δαπανών.

Με βάση τα δηλωθέντα εισοδήματα, ανά κλιμάκιο εισοδήματος, καταρτίστηκαν οι παρακάτω πίνακες:

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ ΚΑΙ ΔΗΛΩΘΕΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ
ΚΑΤΑ ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2009

Πίνακας 4.13 Κλιμάκια Οικογενειακού Εισοδήματος Φορολογουμένων Και Δηλωθέν Οικογενειακό Εισόδημα 2009

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΣΕ ΕΚΑΤ ΕΥΡΩ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ
0	331315	5,9 %	0	0 %	0 %
ΕΩΣ 12000	2784389	49,2 %	16479	16,8 %	0,3 %
12000 - 30000	1995174	35,3 %	37562	38,3 %	21,98 %
30000 - 50000	592623	10,5 %	22671	23,1 %	28,57 %
50000 - 100000	247279	4,4 %	15911	16,3 %	31,60 %
Άνω των 100000	35635	0,7 %	5438	5,5 %	17,55 %
Σύνολο	5655100	100 %	98061	100 %	100 %

Πηγή: Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων-Στατιστικό Δελτίο φορολογικών δεδομένων οικονομικού έτους 2009

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2010

Πίνακας 4.14 : Κλιμάκια Οικογενειακού Εισοδήματος Φορολογουμένων Και Δηλωθέν Οικογενειακό Εισόδημα 2010

ΚΛΙΜΑΚΙΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (σε ευρώ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (σε εκατ. ευρώ)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ
0	379650	6,7 %	0	0 %	0 %
ΕΩΣ 12000	2777016	48,8 %	15841	15,8 %	0,3 %
12000 - 30000	1995136	35,0 %	37740	37,6 %	21,14 %
30000 - 50000	611398	10,7 %	23400	23,4 %	27,99 %
50000 - 100000	272664	4,8 %	17553	17,5 %	32,70 %
ΑΝΩ ΤΩΝ 100000	38764	0,7 %	5767	5,7 %	19,14 %
ΣΥΝΟΛΟ	5964978	100 %	100301	100 %	100 %

Πηγή: Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων-Στατιστικό Δελτίο φορολογικών δεδομένων οικονομικού έτους 2010

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΕΤΟΣ 2011

Πίνακα 4.15 : Κλιμάκια Οικογενειακού Εισοδήματος Φορολογουμένων Και Δηλωθέν Οικογενειακό Εισόδημα 2011

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ (σε ευρώ)	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΩΝ ΔΗΛΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ (σε εκατ. ευρώ)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΥ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ
0	426255	7,5 %	0	0 %	0 %
ΕΩΣ 12000	2782288	49 %	15294	15,6 %	0,8 %
12000 - 30000	2010614	35,4 %	37916	38,7 %	14,8 %
30000 - 50000	604731	10,6 %	23086	23,6 %	25,96 %
50000 - 100000	244884	4,3 %	15860	16,2 %	34,97 %
ΑΝΩ ΤΩΝ 100000	35849	0,7 %	5789	5,9 %	23,47 %
ΣΥΝΟΛΟ	5681066	100 %	97945	100 %	100 %

Πηγή: Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων-Στατιστικό Δελτίο φορολογικών δεδομένων οικονομικού έτους 2011

Από τους παραπάνω πίνακες προκύπτουν τα εξής βασικά συμπεράσματα για τα δηλωθέντα οικογενειακά εισοδήματα στη τριετία 2009-2011.

Πρώτον: Σχεδόν οι μισοί φορολογούμενοι (49%) δήλωσαν οικογενειακό εισόδημα χαμηλότερο των 12000 ευρώ και κατέβαλαν λιγότερο από το 1% του συνολικού φόρου. Επιπλέον, συνολικά το 84,4% των φορολογούμενων δηλώνει συνολικό οικογενειακό εισόδημα λιγότερο από 30000 ευρώ .

Δεύτερον: Υψηλά οικογενειακά εισοδήματα άνω των 100000 ευρώ, δήλωνε σταθερά μόλις το 0,7% του συνολικού αριθμού των φόρων. Ωστόσο το τμήμα αυτό κατέβαλε κατά μέσο κατέβαλαν περίπου το 20% των φορολογικών εσόδων από φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων.

Τρίτον: Το οικονομικό έτος 2011, ήταν το πρώτο έτος που το συνολικό δηλωθέν οικογενειακό εισόδημα μειώθηκε σε σχέση με το προηγούμενο οικονομικό έτος. Με βάση τις ενδείξεις, η τάση αυτή συνεχίστηκε με πιο έντονους ρυθμούς το 2012 και το 2013. Επιπλέον, το 2011, μειώθηκε σημαντικά ο αριθμός των φορολογουμένων που δήλωσε συνολικό οικογενειακό εισόδημα άνω των 50000 ευρώ.

4.6 ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΜΜΕΣΩΝ ΦΟΡΩΝ ΣΤΟ ΒΙΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ – Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ ΤΟΥ Ε.Φ.Κ ΣΤΟ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ

Στον πίνακα της παραγράφου 4.2 καταγράφεται η σημαντική μείωση των έμμεσων φόρων από το 2011. Αυτό είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον στοιχείο, καθώς το έτος αυτό αυξήθηκαν οι συντελεστές Φ.Π.Α (κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες), αλλά και οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η υπόθεση με την εξίσωση του ειδικού φόρου κατανάλωσης πετρελαίου κίνησης και θέρμανσης τον Οκτώβριο του 2012 και τα αποτελέσματά της.

Ιστορικά, η ζήτηση του πετρελαίου θέρμανσης παρουσίαζε σχετικά χαμηλή ελαστικότητα ζήτησης ως προς την αύξηση της τιμής. Μέχρι το 2010, η κατανάλωση του πετρελαίου θέρμανσης δεν επηρεαζόταν σημαντικά από τις μεταβολές της τιμής. Οι βασικές αιτίες, για αυτό, ανατρέχουν στους εξής παράγοντες:

- α) Το πετρέλαιο θέρμανσης καλύπτει τις βασικές ανάγκες των ατόμων για θέρμανση όσο καμία άλλη πηγή.
- β) Τα υποκατάστατά του (π.χ. φυσικό αέριο, υγραέριο) καλύπτουν για διάφορους λόγους σχετικώς χαμηλό ποσοστό των εγχώριων αναγκών θέρμανσης.

Ωστόσο, από το 2010 και κυρίως από τον Οκτώβριο του 2012, η τελική τιμή του πετρελαίου θέρμανσης επιβαρύνθηκε, περισσότερο από όλα τα καταναλωτικά αγαθά από την αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης.

Πιο συγκεκριμένα:

Πρώτον: Το 2010, ο Φ.Π.Α επί του πετρελαίου θέρμανσης αυξήθηκε από 19 % σε 23%.

Δεύτερον: Τον Οκτώβριο του 2011, ο ειδικός φόρος κατανάλωσης επί του πετρελαίου θέρμανσης αυξήθηκε από 2,1 λεπτά του ευρώ σε 6 λεπτά ανά λίτρο.

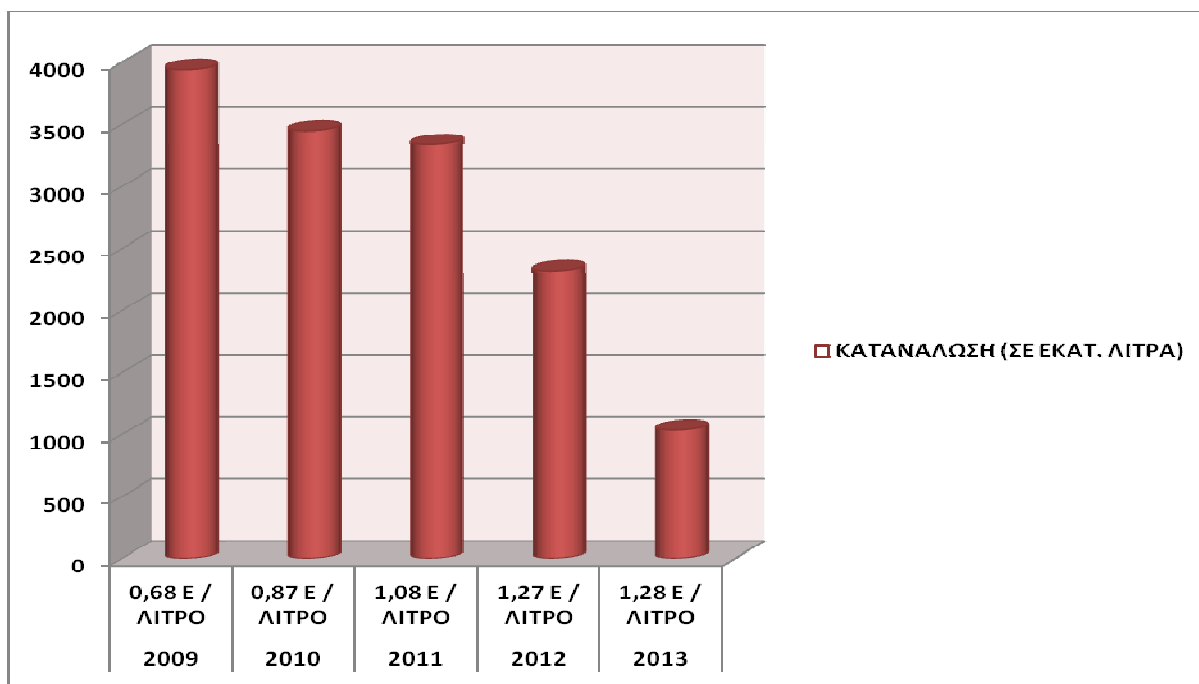
Τρίτον: Τον Οκτώβριο του 2012, ο ειδικός φόρος κατανάλωσης αυξήθηκε και πάλι από 6 λεπτά σε 33 λεπτά ανά λίτρο και εξισώθηκε με τον ειδικό φόρο κατανάλωσης επί του πετρελαίου κίνησης, με την προσδοκία ότι θα αρθούν τα κίνητρα για τη νόθευση του και τον περιορισμό της φοροδιαφυγής (για πάρα πολλά χρόνια μέχρι τον Οκτώβριο του 2012, ίσχυε διαφορετικός ειδικός φόρος κατανάλωσης για το πετρέλαιο θέρμανσης, σε σχέση με το πετρέλαιο κίνησης, με αποτέλεσμα πολλοί να «βαφτίζουν» το πετρέλαιο θέρμανσης σε πετρέλαιο κίνησης για να κερδίζουν από τη μεγάλη διαφορά του ειδικού φόρου κατανάλωσης σε βάρος του Δημοσίου).

Οι παρεμβάσεις αυτές είχαν ως αποτέλεσμα, η συνολική φορολογική επιβάρυνση (από Φ.Π.Α και Ε.Φ.Κ) ανά λίτρο πετρελαίου θέρμανσης που ανερχόταν μόλις σε 13 λεπτά του ευρώ το 2009 (λιγότερο από το 20% της μέσης τελικής τιμής κατανάλωσης) να αυξηθεί σε 57 λεπτά το 2013 (σχεδόν στο 45% της μέσης τελικής τιμής κατανάλωσης).

Όπως φαίνεται από τον παρακάτω πίνακα, η εκτόξευση της τελικής τιμής κατανάλωσης, κυρίως λόγω φορολογικής επιβάρυνσης οδήγησε το 2013, σε συρρίκνωση της κατανάλωσης του πετρελαίου θέρμανσης (μείωση κατά 73,7% σε σχέση με το 2009).

Πίνακας 4.16 : Αύξηση Τελικής Τιμής Πετρελαίου Θέρμανσης

ΕΤΟΣ	Φ.Π.Α	Ε.Φ.Κ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ ΠΕΤΡΕΛΑΙΟΥ ΘΕΡΜΑΝΣΗΣ	ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ (σε εκατ. λίτρα)
2009	19 %	2,1 / ΛΙΤΡΟ	0,68 Ε / ΛΙΤΡΟ	3941
2010	23 %	2,1 / ΛΙΤΡΟ	0,87 Ε / ΛΙΤΡΟ	3447
2011	23 %	6 / ΛΙΤΡΟ	1,08 Ε / ΛΙΤΡΟ	3338
2012	23 %	33 / ΛΙΤΡΟ	1,27 Ε / ΛΙΤΡΟ	2318
2013	23 %	33 / ΛΙΤΡΟ	1,28 Ε / ΛΙΤΡΟ	1035

Σχήμα 4.3 : Αύξηση Τελικής Τιμής Πετρελαίου Θέρμανσης

Πηγή: Ελληνικά Πετρέλαια Α.Ε.

Παρά την αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης στο πετρέλαιο θέρμανσης κατά 338,5%, λόγω μείωσης της κατανάλωσης τα συνολικά φορολογικά έσοδα του Προϋπολογισμού, από Φ.Π.Α και ειδικό φόρο κατανάλωσης επί του πετρελαίου θέρμανσης, το 2013, κυμάνθησαν στα επίπεδα του 2009.

Όσον αφορά το επιχείρημα, ότι η εξίσωση των ειδικών φόρων κατανάλωσης του πετρελαίου θέρμανσης και του πετρελαίου κίνησης θα οδηγούσε στη μείωση της φοροδιαφυγής και στην αύξηση των εσόδων του δημοσίου, η σχετικά μικρή αύξηση της κατανάλωσης του πετρελαίου κίνησης το 2013 (2,23 εκατομμύρια τόνοι) σε σχέση με το 2012 (2,06 εκατομμύρια τόνοι) αναδεικνύει ότι:

- Η εκτίναξη της φορολογικής επιβάρυνσης και κατά συνέπεια της τιμής του πετρελαίου θέρμανσης σε περίοδο μεγάλης οικονομικής ύφεσης δεν οδήγησε σε αύξηση των φορολογικών εσόδων.
- Τα άτομα αναζήτησαν άλλες λύσεις για τη κάλυψη των βασικών αναγκών τους θέρμανσης (π.χ ξυλόσομπες, τζάκια) που συνήθως δημιουργούν σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα δίχως δημοσιονομικό όφελος για τον προϋπολογισμό.

4.7 ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑΣ

Η ορθή κατανομή του εθνικού εισοδήματος αποτελεί για μεγάλο χρονικό διάστημα, ζήτημα αιχμής ανάμεσα στην πολιτική και την ακαδημαϊκή κοινότητα.

Στο πέρασμα του χρόνου, οι απόψεις συγκλίνουν, όσο ποτέ στο παρελθόν, ότι τα σύγχρονα δημοκρατικά κράτη οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα για τη μείωση, στο δυνατό βαθμό, των εισοδηματικών ανισοτήτων μεταξύ των πολιτών τους.

Σε αντίθεση με το παρελθόν, που κυριαρχούσαν διαφορετικές απόψεις, σήμερα η επικρατούσα άποψη επιτάσσει το μείγμα της εφαρμοζόμενης οικονομικής πολιτικής των ανεπτυγμένων χωρών να περιλαμβάνει «εργαλεία» όπως:

A) Η φορολογική πολιτική υπό την έννοια, ότι η προοδευτική κλίμακα φόρου εισοδήματος ανταποκρίνεται καλύτερα στο περί δικαίου αίσθημα των δημοκρατικών κοινωνιών για τη φοροδοτική ικανότητα των πολιτών της χώρας.

B) Η πολιτική μεταβιβαστικών δαπανών υπό την έννοια ότι το κράτος οφείλει, μέσα από την πολιτική των μεταβιβαστικών δαπανών, να αποκαθιστά εν μέρει τις εισοδηματικές ανισότητες με στόχο την εγγύηση ενός ελάχιστου επιπέδου διαβίωσης για όλους και τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής ως συντελεστή ανάπτυξης και προόδου.

4.8 ΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΤΗΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΙΚΗΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΑΣ

Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, το ζήτημα του υπολογισμού της ανισοκατανομής του εθνικού εισοδήματος απασχόλησε ιδιαίτερα τους οικονομολόγους και έγινε αντικείμενο συστηματικής μελέτης από όλους τους μεγάλους διεθνείς οργανισμούς (Ο.Ο.Σ.Α, Παγκόσμια Τράπεζα κ.τ.λ.) που έχουν στο κέντρο του ενδιαφέροντος τους οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα.

Είναι πλέον γενικά παραδεκτό ότι:

Πρώτον: Όσο πιο εξισωτική γίνεται η κοινωνία, δηλαδή με λιγότερες εισοδηματικές ανισότητες, τόσο περισσότερη δημοκρατική και προοδευτική είναι. Παράλληλα, διασφαλίζεται η κοινωνική γαλήνη και συνοχή

Δεύτερον: Από οικονομική σκοπιά, η μείωση των εισοδηματικών ανισοτήτων, συμβάλει στην αύξηση της παραγωγικότητας της οικονομίας.

Τρίτον: Σε περιόδους παρατεταμένης οικονομικής ύφεσης ή κρίσης, οι εισοδηματικές ανισότητες επιτείνονται, ενώ στη φάση της ανάκαμψης ή της ανάπτυξης, αντιθέτως μειώνονται καθώς συνήθως αυξάνεται το μερίδιο της συμμετοχής της πλειοψηφικής μεσαίας τάξης στο εθνικό εισόδημα και παράλληλα διασφαλίζονται οι οικονομικοί πόροι για την ενίσχυση της προστασίας των ασθενέστερων μέσω κρατικών κοινωνικών πολιτικών.

Για τους περισσότερους σύγχρονους οικονομολόγους, οι σημαντικότεροι δείκτες ανισοκατανομής του εισοδήματος σε οποιαδήποτε χώρα είναι ο δείκτης Gini, ο δείκτης S80/S20, αλλά και οι δείκτες σχετικής και απόλυτης φτώχειας.

4.9 Ο ΔΕΙΚΤΗΣ GINI

Πριν από περίπου 100 χρόνια, το 1912 ο Ιταλός στατιστικολόγος Corrado Gini διατύπωσε τον ομώνυμο δείκτη Gini για την αποτύπωση της υπάρχουσας κατανομής του εισοδήματος οποιασδήποτε χώρας. Σύμφωνα με το δείκτη Gini, όταν η τιμή του κυμαίνεται πλησίον του 0, αυτό υποδηλώνει ότι υπάρχει απόλυτη ισοκατανομή εισοδήματος μεταξύ των πολιτών της χώρας, ενώ όταν η τιμή προσεγγίσει το 1 σημαίνει ότι υπάρχει ένα και μόνο άτομο που απολαμβάνει το σύνολο του εθνικού εισοδήματος (κάτι περίπου αδύνατο).

Με βάση τα στοιχεία της EUROSTAT, ο δείκτης Gini, για την αρχική Ευρωπαϊκή Ένωση των 15 και την Ελλάδα στη δεκαετία 2003 – 2012, διαμορφώθηκε ως εξής:

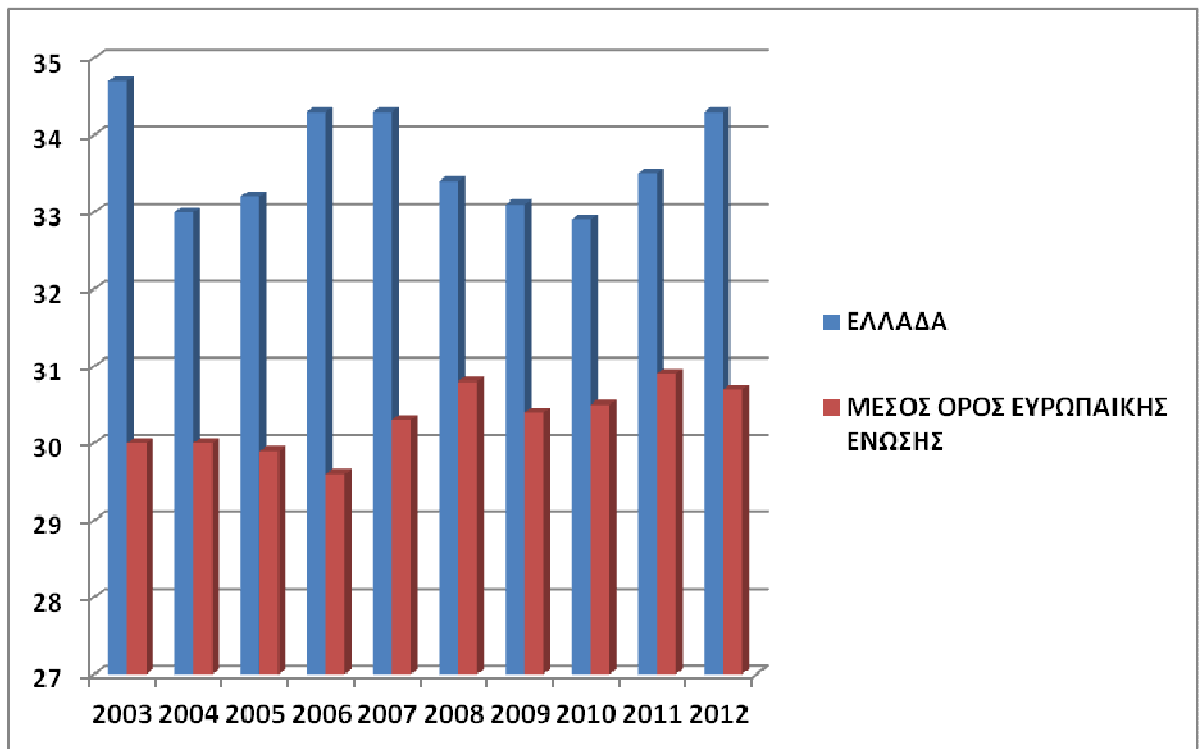
ΔΕΙΚΤΗΣ GINI 2003 – 2012

Πίνακας 4.17 : Ο Δείκτης Gini 2003 – 2012

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ΕΛΛΑΔΑ	34,7	33,0	33,2	34,3	34,3	33,4	33,1	32,9	33,5	34,3
ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ	30,0	30,0	29,9	29,6	30,3	30,8	30,4	30,5	30,9	30,7
ΑΠΟΚΛΙΣΗ	4,7	3,0	3,3	4,7	4,0	2,6	2,7	2,6	2,6	3,6

Πηγή: EUROSTAT-Gini coefficient of equivalised disposable income (last update 20.4.2014)

Σχήμα 4.4 : Η Πορεία Του Δείκτη Gini 2003 – 2012

Πηγή: EUROSTAT-Gini coefficient of equivalised disposable income (last update 20.4.2014)

Από τα παραπάνω στοιχεία προκύπτει ότι ενώ η Ελλάδα, μέχρι το 2010 (στοιχεία χρήσης 2009) επιτύγχανε βελτιωμένες επιδόσεις στο συντελεστή Gini μείωνε την απόκλιση σε σχέση με την Ευρωπαϊκή Ένωση των 15, κατά τη διετία 2010 και 2011 (δείκτης Gini 2011 και 2012 αντίστοιχα) αφενός μεν επιδεινώθηκε ο δείκτης, αφ' ετέρου διευρύνθηκε και η πάλι η απόσταση από το μέσο όρο της αρχικής Ευρωπαϊκής ένωσης των 15.

4.10 Ο ΔΕΙΚΤΗΣ S80/S20

Ο πλέον πρόσφατος δείκτης της ανισοκατανομής του εισοδήματος είναι ο δείκτης S80/S20. Ουσιαστικά , θεωρείται συμπληρωματικός (σε σχέση με το δείκτη Gini) δείκτης ανισοκατανομής του εισοδήματος και εξετάζει το μερίδιο του πλουσιότερου 20% του πληθυσμού οποιασδήποτε χώρας σε σχέση με το φτωχότερο του 20% του πληθυσμού της.

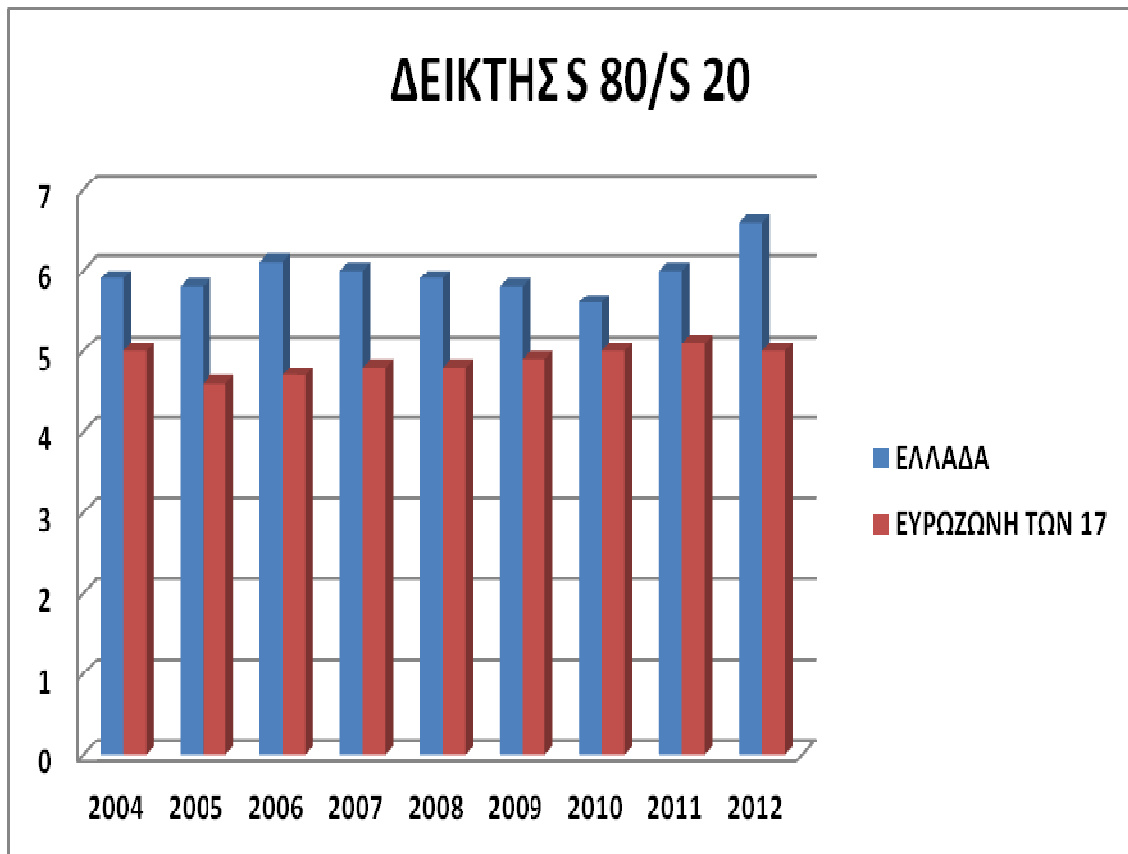
Με βάση τα στοιχεία της EUROSTAT ο δείκτης S80/S20 στις χώρες της Ευρωζώνης των 17 και στην Ελλάδα , διαμορφώθηκε κατά την περίοδο 2004-2012 ως εξής:

ΔΕΙΚΤΗΣ S80/S20

Πίνακα 4.18 : Ο Δείκτης S80/S20

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ΕΛΛΑΔΑ	5,9	5,8	6,1	6,0	5,9	5,8	5,6	6,0	6,6
ΕΥΡΩΖΩΝΗ ΤΩΝ 17	5,0	4,6	4,7	4,8	4,8	4,9	5,0	5,1	5,0
ΑΠΟΚΛΙΣΗ	0,9	1,2	1,4	1,2	1,1	0,9	0,6	0,9	1,6

Πηγή: EUROSTAT-Income quintile share ratio (S80/S20)

Σχήμα 4.5 Η Πορεία Του Δείκτη S80/S20 2004 - 2012

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

Πρώτον: Ο δείκτης S80/S20 στην Ελλάδα στην περίοδο μέχρι την εφαρμογή των Μνημονίων βρισκόταν σε σχετικά μικρή απόκλιση από το μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης (περίπου 1,2 ποσοστιαία μονάδα).

Δεύτερον: Η Ελλάδα βρέθηκε στο χαμηλότερο επίπεδο του δείκτη ανισοκατανομής του εισοδήματος το 2010 (εισοδηματικά του 2009) με επίδοση 5,6 που υποδηλώνει πόσες φορές πλουσιότερο είναι το 20% του πληθυσμού με υψηλό καθαρό εισόδημα σε σχέση με το 20% του φτωχότερου τμήματός του.

Ωστόσο, στη διετία 2011-2012 ο δείκτης εμφανίζει ραγδαία επιδείνωση και το 2012 (εισοδήματα του 2011) σημείωσε τη μέγιστη απόκλιση (κατά 1,6 ποσοστιαία μονάδα) σε σχέση με το μέσο όρο της Ευρωζώνης των 17.

4.11 ΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Ένα από τα μεγαλύτερα ζητήματα που απασχολούν διεθνώς τους οικονομολόγους, αλλά και τους κοινωνιολόγους είναι οι συνέπειες της οικονομικής πολιτικής στη κατανομή του εθνικού εισοδήματος μιάς χώρας και η διαμόρφωση των βασικών κοινωνικών δεικτών.

Ένας από τους σοβαρότερους κοινωνικούς δείκτες, είναι ο δείκτης φτώχειας, με τον οποίο προσδιορίζεται το ποσοστό του πληθυσμού μιάς χώρας με ετήσιο εισόδημα χαμηλότερο του 60% του διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος.

Με σκοπό την ποιοτική βελτίωση των στατιστικών δεδομένων που αφορούν τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, θεσπίστηκε το 2003, από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η ετήσια «Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών» (EU-SILC) που διεξάγεται από τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες των χωρών-μελών σε ευρύ δείγμα νοικοκυριών, με ενιαία μεθοδολογία και χρησιμοποιώντας κοινές μεταβλητές και ορισμούς.

Ουσιαστικά, οι δείκτες φτώχειας συνδέονται και με την ανισοκατανομή του εισοδήματος σε μια χώρα, καθώς κατά κανόνα χώρες με υψηλούς δείκτες φτώχειας εμφανίζουν και υψηλή ανισοκατανομή του εθνικού εισοδήματος.

Οι πλέον αξιόπιστοι δείκτες φτώχειας, θεωρούνται ο δείκτης σε κίνδυνο φτώχειας πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις και ο δείκτης σε κίνδυνο φτώχειας μετά από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Και οι δύο δείκτες προσδιορίζουν το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε κατάσταση φτώχειας. Ωστόσο, ο δείκτης του ποσοστού του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας μετά τις μεταβιβάσεις θεωρείται ο πλέον αξιόπιστος για δύο λόγους:

Πρώτον: Συμπεριλαμβάνει και τις κοινωνικές μεταβιβάσεις του κράτους προς τους πολίτες και τα νοικοκυριά μέσω κυρίως της χορήγησης επιδομάτων προς τους ασθενέστερους (π.χ επίδομα ανεργίας).

Για το λόγο αυτό, παρατηρείται κυρίως σε χώρες με ισχυρό κράτος πρόνοιας (π.χ Σκανδιναβικές χώρες, χώρες της Βόρειας Ευρώπης) ο δείκτης σε κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις να είναι σημαντικά χαμηλότερος από το δείκτη σε κίνδυνο φτώχειας πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις. Όσον πιο μεγάλη είναι η απόκλιση μεταξύ των δύο δεικτών, τόσο ισχυρότερο είναι το κράτος πρόνοιας σε μια χώρα.

Δεύτερον: Ανταποκρίνεται περισσότερο στην πραγματική κατάσταση, καθώς μέσω των κοινωνικών μεταβιβάσεων ένα σημαντικό μερίδιο του πληθυσμού διαφεύγει τον κίνδυνο να βρεθεί σε κατάσταση φτώχειας.

Με βάση την πλέον πρόσφατη έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής που έγινε το 2012 (εισοδήματα νοικοκυριών του έτους 2011) το ποσοστό του πληθυσμού που το 2011 ήταν σε κίνδυνο φτώχειας πριν και μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις

ανήλθε σε 26,8% και 23,1% αντίστοιχα, σημειώνοντας σοβαρή επιδείνωση σε σχέση με το 2010 (24,8% και 21,4% αντίστοιχα).

Εκτός από την αύξηση του ποσοστού του πληθυσμού που βρέθηκε σε κίνδυνο φτώχειας, παρατηρείται και μείωση του ποσοστού των κοινωνικών μεταβιβάσεων που μειώνουν το ποσοστό φτώχειας από 3,7 (26,8%-23,1%) το 2010 σε 3,4 ποσοστιαίες μονάδες (24,8%-21,4%) το 2011, ως αποτέλεσμα της περιστολής των κοινωνικών δαπανών κατά το έτος αυτό.

Με βάση τα στοιχεία της ίδιας έρευνας, το 2011, ο αριθμός των νοικοκυριών που βρέθηκαν σε κίνδυνο φτώχειας ανήλθε σε 914.873 (901.194 το 2010) με συνολικό αριθμό μελών 2.535.700 (2.341.400).

Με βάση τα στοιχεία της EUROSTAT, καταρτίστηκε ο παρακάτω πίνακας.

ΠΟΣΟΣΤΟ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΣΕ ΚΙΝΔΥΝΟ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

Πίνακας 4.19 : Το Ποσοστό Του Πληθυσμού Σε Κίνδυνο Φτώχειας

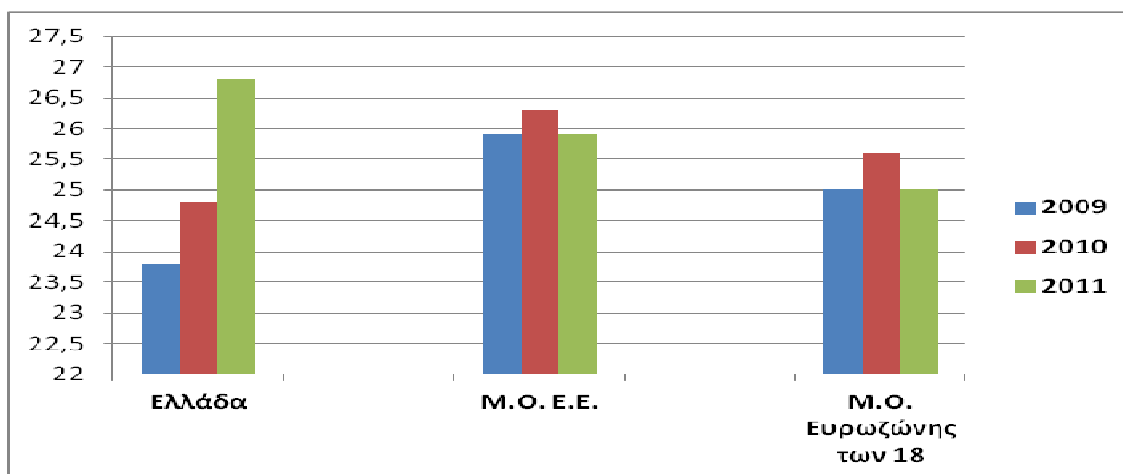
	Πριν από τις Κοινωνικές Μεταβιβάσεις			Μετά τις Κοινωνικές Μεταβιβάσεις		
	2009	2010	2011	2009	2010	2011
Ελλάδα	23,8%	24,8%	26,8%	20,1%	21,4%	23,1%
Μέσος όρος Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28	25,9%	26,3%	25,9%	16,5%	16,9%	17,0%
Μέσος όρος Ευρωζώνης των 18	25,0%	25,6%	25,0%	16,2%	16,9%	17,0%

Πηγές: 1) Ελληνική Στατιστική Αρχή-Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2012 (Δελτίο τύπου 29.11.2013)

2) EUROSTAT-news releases 30.1.2012, 3.12.2012 και 5.12.2013 «At risk of poverty or social exclusion in the EU»

ΔΕΙΚΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ

Σχήμα 4.6 : Ο Δείκτης Φτώχειας Πριν Από Τις Κοινωνικές Μεταβιβάσεις

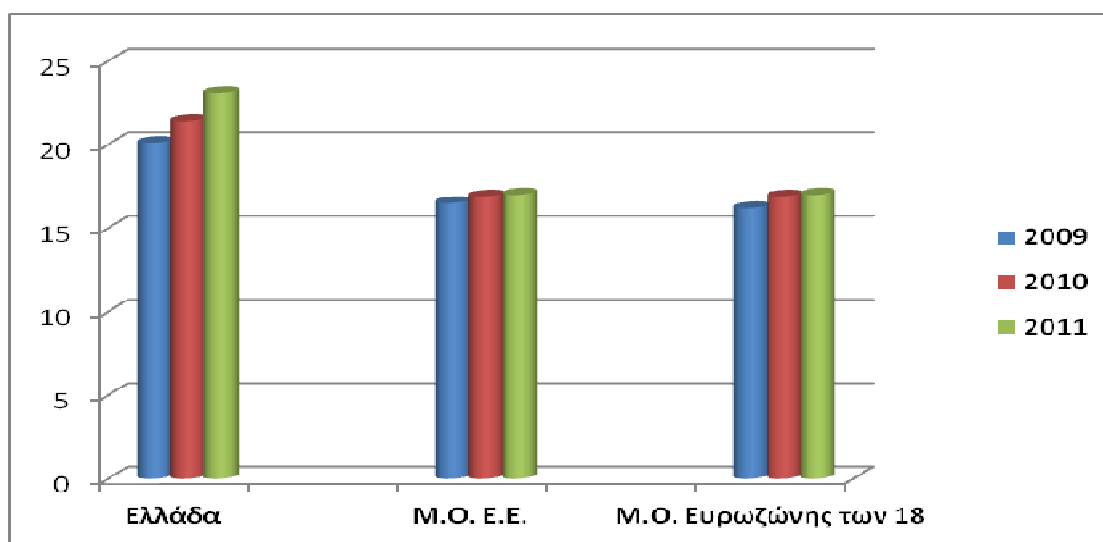

Πηγές: 1) Ελληνική Στατιστική Αρχή-Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2012 (Δελτίο τύπου 29.11.2013)

2) EUROSTAT-news releases 30.1.2012, 3.12.2012 και 5.12.2013 «At risk of poverty or social exclusion in the EU»

ΔΕΙΚΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ

Σχήμα 4.7 Ο Δείκτης Φτώχειας Μετά Από Τις Κοινωνικές Μεταβιβάσεις

Πηγές: 1) Ελληνική Στατιστική Αρχή-Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών 2012 (Δελτίο τύπου 29.11.2013)

2) EUROSTAT-news releases 30.1.2012, 3.12.2012 και 5.12.2013 «At risk of poverty or social exclusion in the EU»

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

Πρώτον: Ενώ κατά μέσο όρο στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28 και της Ευρωζώνης των 18, οι δείκτες του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας προ και μετά των κοινωνικών μεταβιβάσεων έμειναν, στην τριετία 2009-2011, περίπου σταθεροί, στην Ελλάδα αυξήθηκαν με γεωμετρική πρόοδο.

Δεύτερον: Κατά μέσο όρο, στην τριετία 2009-2011, οι κοινωνικές μεταβιβάσεις μειώνουν το ποσοστό του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης κατά περίπου 9 ποσοστιαίες μονάδες. Στην Ελλάδα η μείωση, στην ίδια περίοδο, είναι σταθερά κάτω από τις 4 ποσοστιαίες μονάδες. Η απόκλιση αυτή υποδηλώνει ότι στην Ελλάδα οι κοινωνικές δαπάνες είναι σταθερά ανεπαρκείς στον περιορισμό του ποσοστού του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας.

Τέλος, επισημαίνεται ότι η Ελλάδα βρέθηκε το 2011 (έρευνα 2012), στην πρώτη θέση ανάμεσα στις 28 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τον υψηλότερο δείκτη πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας (23,1%), προσπερνώντας τη Ρουμανία, την Ισπανία και τη Βουλγαρία που είχαν δυσμενέστερες επιδόσεις από τη χώρα μας το 2010.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στα πλαίσια της παρούσας πτυχιακής εργασίας, προσπαθήσαμε να προσεγγίσουμε τις επιπτώσεις της φορολογικής πολιτικής μετά το 2009 με έμφαση στην αναδιανομή του εισοδήματος.

Η Ελλάδα, μετά τη κρίση χρέους που εκδηλώθηκε στο τέλος του 2009, βρίσκεται από τις αρχές του 2010 εκτός διεθνών χρηματαγορών και από το Μάιο του ίδιου έτους, ουσιαστικά τελεί υπό διεθνή οικονομικό έλεγχο.

Σχεδόν τέσσερα χρόνια, μετά την έναρξη του πρώτου Μνημονίου, ύστερα από την εφαρμογή ενός εκτεταμένου προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής έχει επιτύχει τη μετατροπή ενός τεράστιου πρωτογενούς ελλείμματος σε πλεόνασμα.

Ωστόσο, το τίμημα ήταν και παραμένει ιδιαίτερα βαρύ για την κοινωνία μας και ιδίως για τα χαμηλότερα εισοδηματικά τμήματα του πληθυσμού.

Μελετώντας τα διαθέσιμα μακροοικονομικά στοιχεία, συμπεραίνουμε ότι τα αποτελέσματα της οικονομικής πολιτικής της περιόδου 2010-2013 ήταν:

Πρώτον: Η σημαντική μείωση του Α.Ε.Π, η μείωση της δημόσιας και ιδιωτικής κατανάλωσης και τα πρωτοφανή επίπεδα ανεργίας που οδηγούν σε απώλεια φόρων εισοδήματος φυσικών προσώπων, αλλά και στη μείωση των εσόδων από εισφορές των Οργανισμών Κοινωνικής Ασφάλισης.

Δεύτερον: Η δραματική επιδείνωση όλων των κοινωνικών δεικτών και ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού στα όρια της φτώχειας.

Η δημοσιονομική προσαρμογή επιχειρείται με δύο άξονες παρεμβάσεων:

Πρώτον: Με τη μείωση των δαπανών του Δημοσίου και τη μείωση του ποσοστού συμμετοχής του κράτους στην οικονομική δραστηριότητα.

Δεύτερον: Με την υπέρμετρη αύξηση των φορολογικών επιβαρύνσεων και την υπερφορολόγηση του εισοδήματος, της κατανάλωσης και της περιουσίας.

Οι δεσμεύσεις έναντι των πιστωτών της χώρας για ταχεία δημοσιονομική προσαρμογή οδήγησε στη λήψη ακραίων μέτρων που οδήγησαν στη μείωση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού. Ο συνδυασμός της μείωσης των δαπανών για μισθούς-συντάξεις-επιδόματα και της σημαντικής αύξησης της φορολογίας, μείωσαν το διαθέσιμο εισόδημα των πολιτών σε δραματικά επίπεδα.

Παράλληλα, εντάχθηκαν οι εισοδηματικές και κοινωνικές ανισορροπίες. Η ανισοκατανομή του εισοδήματος αυξήθηκε και για ολόένα και μεγαλύτερα τμήματα της κοινωνίας ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί ήδη τη ζοφερή πραγματικότητα.

Η Ελλάδα είναι μια από τις χώρες με πολύ υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές στο εισόδημα και την κατανάλωση. Παρόλα αυτά το σύνολο των φορολογικών εσόδων, αλλά και τα έσοδα από το φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων κινούνται πολύ χαμηλότερα σε σχέση με τα μέσα Ευρωπαϊκά επίπεδα ως ποσοστό του Α.Ε.Π. Κυρία αιτία αποτελεί το υψηλό ποσοστό παραοικονομίας στη χώρα μας, αλλά και οι στρεβλώσεις του φορολογικού συστήματος, καθώς πολλές κατηγορίες φορολογουμένων απαλλάσσονταν (μέχρι πρότινος) από την καταβολή φόρου για μεγάλο μέρος του εισοδήματός τους.

Η πίεση για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων οδήγησε, σε αρκετές περιπτώσεις, στην επιλογή δυσβάστακτων φορολογικών μέτρων.

Για παράδειγμα, όπως επιχειρήσαμε να καταδείξουμε συσχετίζοντας την εξέλιξη της κατανάλωσης, της φορολογικής επιβάρυνσης και της τελικής τιμής, ο υπερδεκαπενταπλασιασμός του ειδικού φόρου κατανάλωσης στο πετρέλαιο θέρμανσης και η αύξηση της φορολογικής επιβάρυνσης ακόμα και για τους χαμηλόμισθους και τους συνταξιούχους. Κυρίως όμως για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις με τη νέα κλίμακα φορολόγησής τους και την επιβολή φόρου επιτηδεύματος.

Αυτό που προκύπτει από τα προηγούμενα κεφάλαια είναι ότι κυρίως μετά το 2011 και με στόχο τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης και την αύξηση των φορολογικών εσόδων, αυξήθηκε η φορολογική επιβάρυνση όλων των εισοδηματικών κλιμακίων και, για πρώτη φορά μετά από χρόνια, καταβάλλουν φόρο εισοδήματος ακόμη και φυσικά πρόσωπα με χαμηλό εισόδημα, συμπεριλαμβανομένων των χαμηλόμισθων και χαμηλοσυνταξιούχων.

Η κατάσταση θα επιδεινωθεί ακόμη περισσότερο με την υποβολή των εφετινών φορολογικών δηλώσεων (οικονομικό έτος 2014), καθώς η κατάργηση σειράς φοροαπαλλαγών σμικρύνει το χάσμα μεταξύ δηλωθέντος και φορολογητέου εισοδήματος και αυξάνει τη μέση φορολογική επιβάρυνση για όλα τα εισοδηματικά κλιμάκια.

Ωστόσο, παρά την επιβολή νέων φορολογικών επιβαρύνσεων και την αύξηση της μέσης φορολογικής επιβάρυνσης, τα φορολογικά έσοδα, τόσο σε ονομαστικό επίπεδο, όσο και ως ποσοστό του Α.Ε.Π το 2013, εμφάνισαν σημαντική πτώση σε σχέση με το 2009, ενώ αυξήθηκαν οι ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις των ιδιωτών προς το κράτος.

Σε αντίθεση με το παρελθόν, η βασική αιτία, σήμερα, θα πρέπει να αναζητηθεί στην αδυναμία μεγάλου τμήματος των φορολογουμένων να ανταποκριθεί στις, ολοένα και αυξανόμενες, φορολογικές επιβαρύνσεις.

Επιπλέον, μελετήσαμε την εξέλιξη των βασικών δεικτών ανισοκατανομής εισοδήματος Gini και S80/S20 και καταλήξαμε στα εξής συμπεράσματα:

Πρώτον: Μετά την έναρξη εφαρμογής των Μνημονίων, η εισοδηματική ανισότητα στην Ελλάδα διευρύνεται. Αυτό που είναι ακόμη πιο ανησυχητικό είναι ότι, ασύμφωνα με τα στοιχεία της EUROSTAT το 2011 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία).

Δεύτερον: Το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας πριν και μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις βρίσκεται, κατά μέσο όρο στις 28 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, περίπου στα επίπεδα του 2009, στην Ελλάδα το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας αυξήθηκε κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες. Το 2011 η Ελλάδα κατέκτησε τη θλιβερή πρωτιά, όσον αφορά το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, ανάμεσα στις 28 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τρίτον: Ενώ επί σειράν ετών η χώρα μας είχε σχετικά ικανοποιητικούς δείκτες όσον αφορά το ποσοστό του πληθυσμού που βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας πριν τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, όταν υπολογίζονταν οι κοινωνικές μεταβιβάσεις οι επιδόσεις των άλλων χωρών βελτιώνονται πολύ περισσότερο από ότι οι δικές μας. Η διαφορά αυτή οφείλεται στο ισχυρό κοινωνικό κράτος που υπάρχει στις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχει ως αποτέλεσμα το ποσοστό της φτώχειας σε αυτές να μειώνεται κατά μέσο όρο 8-9 ποσοστιαίες μονάδες, έναντι λιγότερο από 4 μονάδες στην Ελλάδα. Είναι εμφανές ότι η δύσκολη δημοσιονομική συγκυρία και η περιστολή των δημοσίων δαπανών έχει περιορίσει σε σημαντικό βαθμό τη δυνατότητα του κράτους να παρεμβαίνει και μέσω μεταβιβαστικών δαπανών να βελτιώνει, σε κάποιο βαθμό, την ανισοκατανομή εισοδήματος μεταξύ του πληθυσμού.

Κατά την άποψή μας, για να βελτιώσουμε την ανισοκατανομή εισοδήματος στην Ελλάδα μοναδική προϋπόθεση είναι η οικονομία να επανέλθει, το συντομότερο δυνατό, σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης.

Δεν υπάρχει άλλος ασφαλής δρόμος για την αποκατάσταση της κοινωνικής συνοχής και τη βελτίωση της κατανομής του εισοδήματος.

Επιπρόσθετα, σε οικονομία με παρατεταμένη ύφεση, τα όρια της φορολογικής πολιτικής για τη μείωση των ελλειμμάτων έχουν ήδη εξαντληθεί.

Το κράτος οφείλει να αναζητήσει άλλες πολιτικές για την επίτευξη των στόχων του και όχι οριζόντια φορολογικά μέτρα που επιτείνουν τις υφεσιακές συνθήκες της οικονομίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΠΗΓΕΣ

- 1) ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ.Α, 1992, «Ιστορία Της Ελληνικής Δημόσιας Οικονομίας», Εκδόσεις «Δημ. Παπαδήμα».
- 2) Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων , «Στατιστικό Δελτίο Φορολογικών Δεδομένων» , 2009, 2010, 2011.
- 3) Γραφείο Προϋπολογισμού του Κράτους στη Βουλή , «Τριμηνιαία Έκθεση Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2013».
- 4)ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ.Θ, «Εισαγωγή Στη Δημόσια Οικονομική», Εκδόσεις «Καραμπερόπουλος». 1980
- 5) ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΣ . Θ , << Εισαγωγή Στη δημόσια Οικονομική >> , Εκδόσεις Μπένου 2012
- 6) ΔΡΑΚΟΣ Γ , << Μαθήματα Δημόσιας Οικονομικής >> Εκδόσεις Σταμούλη 1997
- 7) ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ-Αριθμός Φύλλου 167, «ΝΟΜΟΣ 4172-Φορολογία Εισοδήματος, επείγοντα μετά εφαρμογής του Ν. 4046/2012 ΚΑΙ 4127/2013 και άλλες διατάξεις».
- 8) Εισηγητικές Εκθέσεις Γενικού Προϋπολογισμού του Κράτους, 2006-2014.
- 9)ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ, «Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 2012», Νοέμβριος 2013.
- 10) EUROSTAT, «Taxation Trends In The European Union», Απρίλιος 2013.
- 11) EUROSTAT, «Gini Coefficient Of Equivolisised Disposable Income», Οκτώβριος 2013.

12) Ινστιτούτο ΙΖΑ, «Η Παραοικονομία Στις Πιο Ανεπτυγμένες Χώρες Του Ο.Ο.Σ.Α», Οκτώβριος 2012.

13) Ι.Ο.Β.Ε , «Γραμμική φορολόγηση: Μία νέα αρχή;», Δεκέμβριος 2013.

14) Rosen , Yellen , Ράπανος Γ.ΚΑΠΛΑΝΟΓΛΟΥ , << Δημόσια Οικονομική >> , Εκδόσεις Κριτική , 2009

15) ΑΘΗΝΑΣ ΠΕΤΡΑΚΗ – ΚΩΤΤΗ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΚΩΤΤΗ , << Σύγχρονη Μακροοικονομική >> , Εκδόσεις Μπένου , 2008

16) ΑΘΗΝΑΣ ΠΕΤΡΑΚΗ – ΚΩΤΤΗ ΚΑΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ , << Σύγχρονη Μικροοικονομική >> , Εκδόσεις Μπένου , 2010

17) STIGLITS J , << Οικονομική Του Δημοσίου Τομέα >> , Εκδόσεις Κριτική , 1992